Glas zaveznikov

Leto I - Št. 83 — Informacijski dnevnik A. I. S. — Cena 2 liri

TRST, torek 25. septembra 1945

UREDNIŠTVO: Via S. Pellico 8. - Telefon št. 93854 in 94443

OGLASI: Cena za milimeter višine (širina ena kolona): trgovski L. 7, mrtvaški L. 18 (osmrtnice L. 36), objave L. 9, finančni in pravni oglasi L. 12. V vsebini lista (tekstni oglasi) L. 12. Davek ni vštet. Plačljivo vnaprej. Oglase sprejema Unione Pubblicità Italiana S. A., Trst, via Silvio Pellico št. 4, tel. 94044. Cena posamezne številke L. 2 (zaostale L. 4). Rokopisov ne vračamo.

Stavka

Pravica do stavke je ena izmed najvišjih demokratičnih svoboščin. V splošnem so se je poslu̇ževali z največjo mero čuta za odgovornost. V Julijski krajini ta svoboščina je in bo ostala. Mogoče je bilo, iz izvestnega stališča gledano, neprimerno, da je sedanja stavka izbruhnila v trenotku, ko so oči vsega sveta obrnjene na Julijsko krajino in na tržaško vprašanje.

Naj bo že pravica in resnica na tej ali oni strani, vendar upamo, da stavka ne bo postala povod za najrazličnejše oblike neredov in ustrahovanj kot je bila v prejšnjih primerih. Takšni nemiri in ustrahovanja bi ne bila vredna svetlega izročila strokovnega delavskega gibanja in resnosti problema, pred katerim stojimo.

Bodoča sreča mnogih tisočev je na kocki. O njihovi usodi ne smejo in ne morejo odločati neodgovorni elementi.

Ti neodgovorni činitelji so si dovolili nelepo igro, ko so napolnili področje Trsta in Julijske krajine z govoricami najrazličnejših vrst, barv in oblik. Ko so razpravljali na konferenci zunanjih ministrov v Londonu o vprašanjih Julijske krajine, so se takšne in podobne govorice razširjevale s posebno trdoživostjo. Zdaj v dobi stavke izvestni časopisi ne izhajajo. Če pa bi dovolili, da se v takšnem položaju še uradni viri na obveščanje prebivalstva Julijske pokrajine zamašijo, bi bil uspeh nasproten osnovnim interesom vsakogar, ki živi v Julijski krajini.

Iz navedenega razloga, da bi vsakdo bil obveščen na najbolj nepristranski način, je AIS podvzela izvestne ukrepe, da bi radijska oddajna postaja kot važno obveščevalno sredstvo za vojsko in prebivalstvo delovala. Prav tako je poskrbela za izdajanje časnikov kot sredstva za nujno potrebno obveščanje prebivalstva. Do izvestnega obsega je zato AIS dobil izključno možnost obveščanja. Toda najzagrizenejši kritiki in nasprotniki AIS verjetno ne bi verjeli, da bi AIS mogla izkoriščati svoj položaj na nepravilen način. Stolpci časnikov, ki jih izdaja AIS, so odprti za kratke objave in navodila ob stavki za vse strokovne organizacije in politične stranke, tako dolgo, dokler ne bodo iste prekršile stremljenja za vzdrževanje reda in hotele ogroziti nujno potrebne javne naprave.

Čisti dohodek iz tega povečanega izrednega izdajanja časnikov AIS bo uporabljen na poseben način. Vprašanje, da bi ta dohodek uporabili za kakšno obliko dobrodelne podpore, preučujejo. Strokovne organizacije bodo predlagale kakšno primerno vrsto podpor pri posvetovanju z AIS in z drugimi izdajatelji časopisov.

SVET ZUNANJIH MINISTROV

Nesoglasja niso preprečila nadaljevanja

Avstrija - predlogi za ureditev notranje evropske plovbe - Bidault o francosko-britanski zavezniški pogodbi in o vprašanju Porenja ter Porurja

London, 25. septembra

Po nedeljskem odmoru so zunanji ministri petih velesil spet povzeli svoje delo. V ponedeljek zvečer je bilo objavljeno sledeče poročilo Sveta zunanjih ministrov:

«Svet žunanjih ministrov je imel danes dve seji, in sicer dopoldansko pod predsedstvom dr. Wang Ših Čieha in popoldansko pod predsedstvom ameriškega zunanjega ministra Byrnesa. Razpravljali so o naslednjih zadevah: načrt za dobave Avstriji, predlog za ureditev notranje plovbe v Evropi in pospeševanje vrnitve sovjetskih državljanov v domovino.

Prihodnji sestanek Sveta bo v torek dopoldne ob enajsti uri.»

Diplomatski dopisnik «BBC» piše: «Tej konferenci je uspelo samo, da je v glavnem pokazala na težkoče, na katere je naletela. To je samo polovica resnice in ne predstavlja enodušne kritike. Eden izmed namenov takšne konference, ki mora opraviti ogromno predhodno delo za mirovno konferenco je, da osvetli vse probleme, o katerih bo treba sklepati. Naravno je, da se pojavijo mnogo resni primeri nesoglasja, ne smemo pa jih puščati v nemar v upanju, da bi na ta način prišli do lahkih zaključkov. Nesoglasja bi se nujno pojavila kesneje. Naloga konference je, da jih razbistri,

Bidault na tiskovni konferenci

Francoski zunanji minister Bidault je v ponedeljek na tiskovni konferenci izjavil, da so v teku razgovori za podpis francosko-britanske zavezniške pogodbe, da pa bo potreba precej časa, ker je treba razčistiti razna težavna vprašanja. Eden izmed takšnih problemov se dotika vprasanja francoske varnosti, kar je v zvezi z rešitvijo problema Porenja in Porurja. Po Bidaultovem mnenju so ta področja velika važnosti za vso Evropo in ves svet. Zaradi tega jih je treba obravnavati z mednarodnega stališča. Ostanejo naj pod mednarodnim nadzorstvom. Bili naj bi dobra podlaga sodelovanja med vsemi deželami.

Bidault je odgovoril tudi na neko vprašanje, tičoče se Levanta. Dejal je, da bo Francija spoštovala svoje obveze v pogledu levantskih držav, želi pa, da bi prišlo do sklenitve zavezniških pogodb z Sirijo in Libanom, da bi bili na ta način zavarovane koristi obeh držav in Francije.

V Londonu se stvari razvijajo zelo hitro. Prvi glasovi o nesoglasjih so se pojavili že v soboto popoldne, ko se je zdelo, da bo depoldanska konferenca odložena. Šest ur kesneje pa se je sestanek le vršil. Takoj so tudi prišli do soglasja v tem pogledu, da bodo probleme, ki so sporni, pustili ob strani.

V pogledu nesoglasij, ki so se pojavila, pravijo enodušno, da jih je pripisovati vprašanju priznanja romunske, madžarske in bolgarske vlade ter problemu Dardanel, ki ga je načela Sovjetska zveza. Splošno rečeno so se nesoglasja pojavila v pogledu problemov, tičočih se jugovzhodne Evrope in Balkana.

Ameriški opazovalci so mnenja, da bo ministrom uspelo doseči sporazum o najvažnejših vprašanjih, ki jih zdaj preučujejo tako, da se sestanki sveta ne bodo zavlekli preko četrtka. Menijo, da se bodo nasprotna stališča zaveznikov o Balkanu in Sredozemlju izravnala. Nadalje poročajo, da je francoski zunanji minister Georges Bidault danes zjutraj ob zaključku seje izjavil, da je bil sestanek «živahen».

Na predlog, naj se Italiji odvzamejo vse kolonije je po poročilu «United Press» Bidault baje izjavil, da bi po njegovem mnenju to ne bilo umestno, ker bi predstavljalo «tretji» postopek proti državi, ki je sodelovala v borbi proti Nemčiji.

Bidault je nadalje izjavil, da podpira Francija zahteve Grčije po vrnitvi. Dodekaneza in zanikal vesti o zahtevi Francije po nemškem Porenju.

Predsednik Truman odlikoval generala De Gaulla

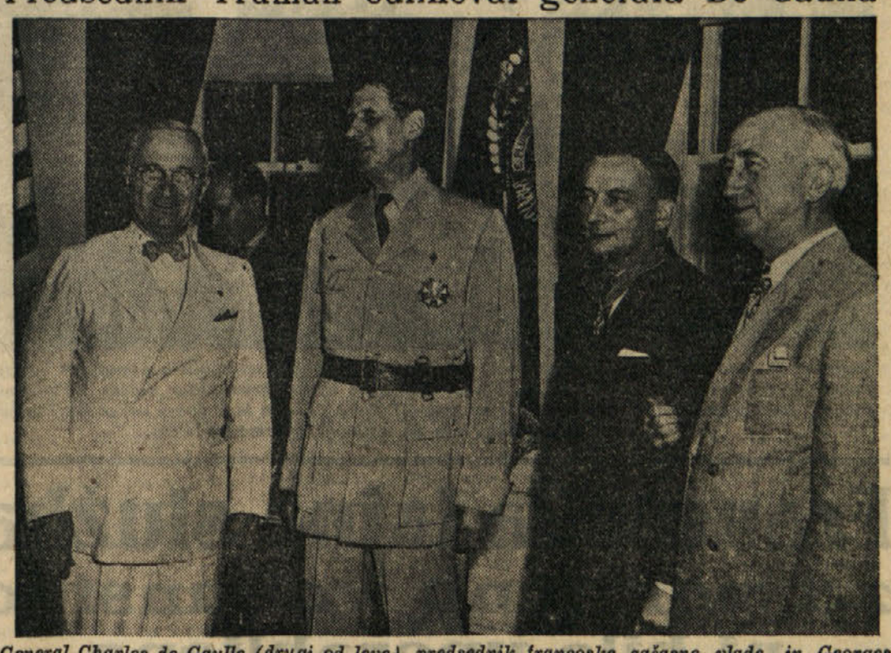

General Charles de Gaulle (drugi od leve), predsednik francoske začasne vlade, in Georges Bidault (drugi od desne), francoski zunanji minister, nosita odlikovanje «Legije časti», katero jima je podelil predsednik Harry Truman (levo) v Beli hiši v Washingtonu ob obisku dne 24. avgusta 1945. Obisku je prisostvoval tudi ameriški zunanji minister James F. Byrnes (desno). De Gaullov obisk pri predsedniku Trumanu je trajal tri dni.

DEMOKRATSKE BESEDE

ANGLEŠKI TISK

(Po Ivorju Thomasu)

V

Lord Carmose je lastnik in glavni urednik «Daily Telegrapha», nadzira pa tudi «Financial Times». Lord Kemsley pa je lastnik oz. nadzoruje enega izmed londonskih splosnih jutranjikov («Daily Sketch»), tri splošne nedeljnike v Londonu in Manchesterju («Sunday Times», «Sunday Graphic» (sándi gréfik) in «Sunday Chronicle» (sándi króniki), še neki drugi nedeljnik, ki izhaja v Manchesterju («Empire News» - impájör njuz), dva manj znana nedeljska časopisa, šest podeželskih dnevnikov, sedem podeželskih večernikov in šest podeželskih tednikov. Podeželske interese ima lord Kemsley predvsem v krajih Manchester, Glasgow, Cardiff, Tyneside, Aberdeen in Sheffield. Svoje nadzorstvo vrši s pomočjo »Allied Newspapers Ltd.», ki po vrsti nadzoruje «Allied Northern Newspapers Ltd.», «Associated Scottish Newspapers Ltd.), «Daily Sketch» in «Sunday Graphic Ltd.»

Lastnik druge važne verige podeželske časopisja je «Westminster Press Provincial Newspapers Ltd.», ki je bila prej po svojem upravnem ravnatelju, umrlem siru Charles W. Starmerju znana kot Starmerjeva skupina. Ta skupina ima štiri jutranjike, devet večernikov, en nedeljnik in 28 grofijskih tednikov, med katerimi nekateri izdajajo lokalizirane izdaje. Izdajateljska središča so v glavnem Midlands, Yorkshire in Durham. Finančno nadzorstvo ima rodbina Cowdray, rodbina Rowntree pa je zastopana v odboru. Pred leti so za časopise skupine določili sledečo politiko:

«Na splošno bodo združeni časopisi zastopali liberalna načela in lokalno ter narodno vlado, posebno pa prosto trgovino, Zvezo narodov, gospodarstvo in socialne reforme. Pospeševali bodo liberalni duh pri ljudeh in v ustanovah».

Dobiček, moč ali služba?

Rastoče osredotočenje lastništva je povzročilo bojazen, da bo britanski tisk prenehal biti glasnik javnega mnenja v vsej njegovi oblikovitosti in bo postal glasbilo, na katerega bo trobil eden ali pa nekaj časopisnih lordov. Nevarnost je sicer res, toda doslej je le domnevna. Pri britanskem tisku nimamo samo najrazličnejših vrst lastništev, marveč tudi več oblik odnošajev med posestnikom in časopisom. V primeru «Daily Heralda» je določeno, da bo list v politiki in v industriji zastopal stališče laburistične stranke in T.U.C. (Kongresa delavskih zvez). Če pa bi prišlo do spora med T.U.C. in ostalimi ravnatelji, mora biti predložen referentu ali referentom z višjo pravno izobrazbo. Lord Beaverbrook res uporablja svoje časopise kot glasila svojega osebnega gledanja, njegovo posredovanje pa je bolj samoglavo kot stalno; celo v člankih njegovih lastnih listov so mu zaradi njegove nagajive narave dobrodošli članki, ki napadajo ali smešijo njegovo politiko. Lord Camrose kaže veliko osebno zanimanje za «Daily Telegraph», toda on je pač glavni urednik in lastnik časopisa. Podpolkovnik Astor prepušča po drugi strani nadzorstvo nad izdajo «The Times» njegovemu uredniku, in tudi drugi lastniki običajno posredujejo le takrat, kadar gre za spremembo urednika. Danes ne moremo na splošno trditi, da je tisk v nezaželenih rokah. Če omenimo samo tri primere: Astorje, Cadburyje in Rowntreeje, pokažejo ti lahko na takšno rodbinsko tradicijo javne službe, ki jih enako kot kogar koli drugega usposabija za čuvarje javnega mnenja.

Ni potrebno, da bi lastništvo vedno ostalo na svoji sedanji stopnji. Da bi preprečili, da ne bi «The Times» prešel v nezaželene roke, so lastniki sklenili pogodbo, po kateri je za prehod delnic v «The Times Holding Co., Ltd.» potreben pristanek lorda vrhovnega sodnika, predstojnika «All Souls College» iz Oxforda, predsednika «Kraljevske družbe», predsednika «Institute of Chartered Accountants» in guvernerja angleške banke. Medtem ko je treba takšne ukrepe, s katerimi se lastniki sami odpovedujejo določenemu vplivu pozdraviti, so postavljene meje možnosti lastniku, da bi zlobno zadreval čitatelje in oglaševalce v pogledu kompetenc, ki jih ima BBC in drugi časopisi. Vrednost teh omejitev pa je bila zmanjšana s tem, da je izginilo toliko neodvisnih časopisov. Želo zaželeno je snovanje novih časopisov v neodvisnih rokah. Na žalost pa so se stroški za izdajanje časopisja v sedanjem stoletju tako povišali, da osnovanje novega splošnega glasila ni priporočljivo. To si lahko dovolijo le zelo premožni posamezniki ali korporacije. Pravijo, da so potrošili več kot 2.000.000 funtov, preden je bil «Daily Herald» trdno usidran kot splošni dnevnik.

MacArthur bo sprejel Hirohita

Zanikanje vesti o odstopu japonskega cesarja Ukinitev domačega nadzorstva nad tiskom

Tokio, 25. septembra

«Associated Press» poroča, da so japonski krogi, ki so navadno dobro obveščeni izjavili, da bo general MacArthur na sedežu ameriškega poslaništva sprejel cesarja Hirohito.

Po poročilu iz istega vira je bil sestanek dogovorjen ob priliki razgovora, ki sta ga pred kratkim imela MacArthur in admiral Fujita.

Minister cesarske hiše Sotaro Išivata je dopisniku «Associated Press» izjavil, da mu o pripravah za ta sestanek ni ničesar znanega. «Associated Press» pravi, da sestanek že dolgo pričakujejo.

V zvezi s čungkinškimi glasovi o abdikaciji cesarja Hirohita je pomočnik generala MacArthurja izjavil, da o tem ničesar ne ve. Če bi Hirohito res nameraval odstopiti, bi bil MacArthur o tem takoj obveščen.

Tudi japonski ministrski predsednik Higašikuni je zanikal vest radijske postaje Čungking in izjavil, da je brez vsake podlage.

General MacArthur je izdal japonski vladi nalog o prenehanju proizvodnje katere koli vrste orožja, municije in letalskega materiala. Japoncem so prepovedali tudi vsako raziskovanje, «ki ima namen ločiti uran 235 od urana in od drugih nestalnih radioaktivnih snovi».

Včeraj je bilo ukinjeno posredno in neposredno nadzorstvo japonske vlade nad tiskom in poročevalskimi agencijami. Ta ukrep generala MacArthurja pripravlja tla za resnično svobodo tiska na Japonskem. Agencijo «Domei» bodo zaradi tega ukrepa izenačili z drugimi japonskimi poročevalskimi agencijami. «Domei» je imela doslej neke prednosti.

LEVO KRILO DESNICE - DESNO KRILO LEVICE?

Francoska radikalno-socialistična stranka je dolga leta predstavljala glavno politično moč Francije. Bila je vedno posrednica med levico in desnico.

Po osvoboditvi Francije, poroča londonski «Times», je stranka precej manj pomembna kot pred vojno. Najbrže bo morala postati levo krilo desnice ali pa desno krilo levice.

Zadnjo smer predstavlja Herriot, prvo pa Daladier. Moči obeh v stranki sta izravnane. Herriot je sicer predsednik, vendar pa nima Daladier v stranki nič manj pristašev.

General Scobie

častni meščan Aten

Atene, 25. septembra

General sir Ronald M. Scobie, poveljnik britanskih vojnih sil v Grčiji, je bil imenovan za častnega meščana v Atenah. Podelili so mu tudi mestno kolajno.

Lüneburško sodišče obiskalo belsensko taborišče

Poljska zdravnica Bimkova nadaljuje s svojimi izpovedmi

Belsen, 25. septembra

V petek popoldne je del sodišča in obtožencev z razprave v Lüneburgu obiskalo belsensko taborišče.

Kramer, bivši poveljnik taborišča, je bil zvezan skupaj z dr. Fritz Kleinom, enim izmed tistih, ki so izbirali žrtve za plinsko celico.

Udeleženci so si ogledali razne oddelke taborišča, v katerih so bili zaprti ujetniki, krematorije in Kramerjev urad ter stanovanje. Do pasu goli nemški vojaki so čistili taborišče. Trohneča trupla so razširjala grozen smrad.

Na ograjo iz bodeče žice poleg jam, kamor so metali žrtve, so postavili velik napis v nemščini, ki pravi: «Tu je bil zloglasni koncentracijski tabor Belsen, ki so ga britanske sile osvobodile 15. aprila 1945. Tu so našli 10.000 nepokopanih trupel. Trinajstisoč ljudi je umrlo po osvoboditvi: vsi so bili žrtve novega nemškega reda v Evropi, primer nacistične kulture.»

V soboto se je razprava nadaljevala.

Poljska židinja, zdravnica Ada Bimko, ki je preživela plinske celice v Auschwitzu, je izjavila, da sta Josef Kramer in njegova sokrivka Irma Glese nadzirala dotok jetnikov, ki so jih morali na avtomobili prevažati v plinske celice v Auschwitzu. Zdravnico Bimkova je morala že drugi dan pričati v razpravi o Belsenu proti Kramerju in njegovim 44 sokrivcem.

Po njeni izpovedi so nekateri ujetniki poskušali zbežati, ko so videli, kam jih vodijo. Priča je izjavila: «Videla sem Kramerja samega, kako jih je lovil.

Na drugo trditev obrambe češ, da so bili določeni za plinske celice samo tisti, ki so bili težko bolni in jim je preostajal le še kratek čas življenja, je dr. Bimkova odgovorila, da je videla, da so zadušili popolnoma zdrave ljudi, ki bi morali biti naslednji dan izpuščeni iz taborišča. Tako se je n. pr. zgodilo z neko mlado gospo iz njenega rojstnega mesta, ki so jo poslali v plinsko celico, ker je odrezala koščeh rjuhe, da bi ga imela za obvezo. Na vprašanje, če so dekleta, ki so jih pošiljali iz taborišča v bordele, na to prostovoljno pristala, je odgovorila: «Tega ne vem. Vem samo, da so tem dekletom veliko obljubljali čes, da bodo z njimi lepo postopali in da jih bodo skrbno pregledali. Ne vem pa, če so pozneje te obljube tudi izpolnili.»

Na vprašanje tožilca polkovnika Backhouseja je dr. Bimkova odgovorila, da prav nič ne dvomi, da so služili izbori ljudi, katerim sta prisostvovala Kramer in dr. Klein, izbiri žrtev namenjenih za plinske celice.

Eden izmed britanskih častnikov, ki brani Kramerja, je v ponedeljek priletel v Nürnberg, kjer je zaslišal Alfreda Rosenberga, enega izmed največjih nacističnih vojnih zločincev, ki je tam zaprt na povelje zavezniških sil in pričakuje razprave.

Priča Litvinska je spoznala nacista, ki je dal v Auschwitzu za Božič s strupenim plinom mučiti 3000 žensk. Spoznala je tudi neko Ilse Forster, nadzornico, ki je v istem taborišču do smrti pretepla neko dekle. Priča je pojasnila, da je začela Forsterjeva dekle pretepati, ker je ukradlo iz taborišče kuhinje en krompir; najprej je prisilila dekle, da je pojedlo svoje lastne odpadke, nakar jo je izvlekla iz kuhinje in jo do smrti pretepla.

Branitelj je vprašal priča, zakaj tega dejstva ni omenila v svoji prvi izjavi, priča pa je odgovorila: «Ako bi morala pripovedovati vse to, kar smo pretrpeli, bi potrebovala mesece in mesece».

Svetovna sindikalna konferenca v Parizu

London, 25. septembra

Danes se je začela v Parizu svetovna sindikalna konferenca novoustanovljene Svetovne sindikalne federacije. V Pariz so med drugimi že pred dnevi prispele razne delegacije. Britansko vodi sir Walter Citrine, sovjetsko Vasilij Kuznecov, madžarsko pa Kosa Istvan, glavni tajnik svobodnih madžarskih delavskih sindikatov.

Pogodba med Poljsko in ustanovo UNRRA

Varsava, 25. septembra

Pogodbo med poljsko vlado in ustanovo UNRRA sta podpisala 14. septembra predsednik poljske vlade Osubka Moravski in generalni ravnatelj Mienszykow za ustanovo UNRRA. Sporazum določa, da bo ustanova UNRRA dobavila Poljski material za obnovo države, kakor tudi za izboljšanje življenjskih pogojev v smislu glavnih načel ustanove UNRRA. Poljska ne bo plačala niti prejetih surovin, niti izdelkov. Ustanova UNRRA bo dobavila blago v poljska pristanišča ali na končne postaje na državni meji. Do tega trenutka je za prevoz odgovorna ustanova UNRRA. Z izločitvijo v pristanišču ali na obmejni postaji odgovornost preide na poljsko vlado, ki bo odgovorna za prevoz in razdelitev dobav v državi. Pri razdeljevanju pomoči poljskim drzavljanom se vlada ne sme ozirati na njihovo rasno, versko in politično pripadnost. Vlada ima pravico prodati živila in izdelke ustanove UNRRA, toda izkupiček mora porabiti za pomoč narodu, ali za obnovo države. Za izvajanje sklepov pogodbe bo ustanova UNRRA imenovala pri poljski vladi posebno zastopstvo, ki bo sodelovalo s poljsko vlado pri sprejemanju in razdeljevanju pomoči in bo vršilo vlogo tehničnega svetovalca v vprašanjih obnove države.

Haile Selasi nasprotuje

Adis Abeba, 25. septembra

Agencija «Reuter» poroča, da se je abesinski Haile Selassie izrazil glede italijanskih zahtev po Etiopiji, Eritreji in Somaliji, da se ta ozemlja ne smejo vrniti Italiji.

Tudi Nizozemska misli na priključitev nemškega ozemlja

Hag, 25. septembra

V nedeljo je prvič nizozemski minister govoril o priključitvi nemških ozemlj k Nizozemski. Prometni minister je, govoreč o bitki pri Arenheimu izjavil, da trenotno ni mogoče povečati količne plina in električnega toka, toda priljučitev nekaterih področij onstran Rena bi podvojila produkcijo nizozemskega premoga tako, da bodo mnoge industrije spet lahko pričele z delom.

Indija za svojo neodvisnost

Spomenica indijskega kongresa - Zanimiva izjava angleškega ministra za Indijo

Bombay, 25. septembra

Izvršni odbor indijskega kongresa je v nekem predlogu, ki ga je izglasoval glede novih predlogov angleške vlade izjavil, da kongres in država ne bosta sprejela nobene omejitve neodvisnosti in da so angleški predlogi brezplodni, neprimerni in nezadovoljivi.

Predlog dostavija, da se bo kongres udeležil volitev, da dosežejo željo naroda o vprašanju takojšnje predaje oblasti. Odbor je za to podvzel vse potrebne ukrepe.

V govoru v Musselburghu je dejal angleški minister za Indijo lord Pethick Lawrence, ko je komentiral indijski skepticizem do nove vladne politike: «Ta odmev me ni niti žalil niti mi ni vzel poguma. Izjava sama po sebi ne pomeni rešitve zamotanih indijskih vprašanj. To tudi po svoji naravi biti ne more.

Izjava odpira Indijcem pot za dosego njihove popolne samovlade. Za mene bo privilegij, če bom mogel kot predstavnik vlade Njegovega Veličanstva opogumiti Indijce, da bodo zahtevali pospešitev dosege samovlade.

Samovlada v skupnosti angleških narodov vsebuje svobodo odločanja. Noben član ni vezan z drugimi člani drugače, kakor z vezmi sloge. Isto se bo moglo reči za Indijo, toda mi upamo in smo prepričani, da bodo Indijci takrat, ko bodo pred svobodno odločitvijo, v svojem interesu sklenili ostati še nadalje v skupnosti britanskih narodov.»

Kratek oddih predsednika Attleeja

London, 25. septembra

Ministrski predsednik Attlee, je iz Londona odpotoval v poletno rezidenco Chaquers, kjer bo preživel kratek odmor. Spremljajo ga njegovi tajniki. V London se bo vrnil šele, ko ga bodo poklicali.

Quisling vložil priziv

Oslo, 25. septembra

Quisling, ki je bil obsojen zaradi izdajstva, je vložil pri najvišjem norveškem sodišču priziv za spremembo smrtne kazni. O stvari bodo razpravljali prihodnji teden.

Prekooceanska služba z zračnimi ladjami

New York, 25. septembra

Vodja šole za pomorsko letalstvo ter poveljstva za poizkuse v Lakerhustu (New Jersey), podadmiral Charles E Rosendhal, je zaprosil Združene države za gradnjo velikih zračnih ladij za prekooceansko službo. Vključitev velikih zračnih ladij v prevozno službo preučuje odbor, ki ga sestavljajo podtajnik za vojno, pomorstvo, notranjo politiko in trgovino, toda do zdaj še niso zmani uspehi teh razgovorov.

«Polet letal B. 29 iz Japonske v Chicago brez pristanka je bil pomembnó dejanje», je dejal admiral ter dodal «zato želim obrniti vašo pozornost na dejstvo, da je v letu 1936 in 1937 zračna ladja Hindenburg redno prevažala tovore iz Srednje Evrope v južno Ameriko in obratno.»

Iz Slovenije

V Zidanem mostu so spet izročili prometu popravljeni most, ki veže Ljubljano z Zagrebom. Začasno konstrukcijo je gradilo 150 delavcev, večinoma domačinov. Za navadna fizična dela je bilo pritegnjenih tudi nekaj vojnih ujetnikov. Zasilni most je dolg 80 m in je razen na starem neporušenem oporniku naslonjen se na dve pomožni kozl. ki bosta po zgraditvi novega mostu odstranjeni.

Na Vrhniki gradijo tovarno usnja, ki bo ena izmed največjih v Jugoslaviji. V tej tovarni bodo izdelovali vse vrste usnja.

Od 29. septembra do 28. oktobra bo v Ljubljani razstava del dvanajstih tržaških umetnikov. Med temi so trije Slovenci in devet Italijanov.

Madžarski volivni zakon

Moskva, 25. septembra

«Tass» poroča, da je odobrila začasna madžarska narodna skupščina novi volivni zakon, ki določa tajno glasovanje za vse državljane, ki so izpolnili dvajseto leto. Pri tistih pa, ki so vodili aktivni boj proti fašizmu, zakon določa starostno mejo 18 let. Poljcijski agenti in vojaki morejo voliti, ne morejo pa kandidirati.

Palestinsko vprašanje pride pred Svet Združenih narodov

Trumanova poslanica angleški vladi

London, 25. septembra

Iz precej dobro poučenih krogov se je izvedelo, da je angleška vlada sklenila predložiti celotno palestinsko vprašanje in vprašanje židovskega naseljevanja Svetu Združenih narodov, ker gre pri tem za odgovornost, ki se tiče vseh zaveznikov.

To presenečenje je prišlo nekaj ur po poslanici predsednika Trumana angleški vladi v prvi židovski zahtevi po takojšnji naselitvi 100.000 židov v Palestini.

Agencija «Reuter» poroča, da se bodo v četrtek v Jeruzalemu sestali zionistični voditelji, ki bodo razpravljali o glasovih, da se Anglija upira njihovim zahtevam po neomejenem naseljevanju v Palestini.

Izjava narodnega odbora Bolgarske ljudske fronte

Sofija, 25. septembra

Bolgarski listi so priobčili predlog narodnega odbora ljudske fronte, ki je bil sprejet na zasedanju 20. septembra. Predlog pravi, da odložitev volitev ne pomeni spremembe glavne politike ljudske fronte, kljub temu da si notranja opozicija želi razkol fronte in odstavko sedanje vlade v namenu da se sestavi nova, ki bi pripravila volitve.

Izjava pravi, da bi to pomenilo povratek fašistične reakcije, Georgijeva vlada pa je odločena razpisati volitve za 18. novembra ker je mnenja, da prestavlja večino naroda. Narodni odbor ljudske fronte se je zaradi tega odločil, da se bo držal političnega programa, ki sestoji iz sledečih štirih točk: 1) brezpogojno sodelovanje z vlado za bližnje volitve; 2) mobilizacija vseh sil, da se doseže pri volitvah prepričijiva zmaga; 3) odločno stališče do reakcionarnih strank; 4) politika sodelovanja z demokratskimi velesilami: Sovjetsko zvezo, Združenimi državami, Veliko Britanijo in vsemi drugimi narodi, ki ljubijo mir in želijo vzpostaviti diplomatske odnošaje z Bolgarijo.

Stalin se ne bo umaknil iz političnega življenja

Moskva, 25. septembra

Sovjetski uradni krogi označujejo govorice, po katerih naj bi se Stalin umaknil iz političnega življenja, za neutemeljene.

Nova pridobitev bolgarske vlade

Sofija, 25. septembra

Bolgarsko radikalno stranko so sprejeli kot petega člana bolgarske ljudske fronte pri volitvah. Stranka je pristala na to, da nastopi pri volitvah z eno samo listo ljudske fronte.

Predaja Cherbourga

Poveljnik 7 ameriške armade, general Joseph L. Collins, sprejema predajo nemškega obalnega poveljnika v Normandiji, admirala Henneckeja.

DRAGA ŠOLA

Trst, 25. septembra

Pred leti sem bil s prijateljem na konjskih dirkah nekje v tujini. Šla sva pač gledat tudi to zanimivost velikega mesta. Poizkušal je svojo srečo in stavil na konja, ki je prišel zadnji na cilj.

Potem se je razburjal na upravitelje dirk, da so prekmalu spustili konje v dir; jezil se je na druge konje, ki so njegovega odrivali; negodoval je na jahača — skratka, vsi in vse mu je bilo krivo, sto izgovorov je našel, le tega ni hotel priznati, da je stavil na napačnega konja.

Bil je, moj prijatelj, tedaj pač šele začetnik. Prvič je pogledal v svet in še velikokrat ga je polomil, preden je nabral dovolj življenjskih izkušenj. Življenjska šola je bila tudi zanj draga, kakor za vsakogar. Izkušnje so namreč stvari, ki jih nihče ne prinese s seboj na svet, pa naj ima še tako sijajne prirodne darove. Treba je plačati šolnino tudi za življenjske izkušnje. Nekateri plačajo malo, drugi jo plačujejo vse življenje.

Prav tako je z življenjem narodov. Dolga in mučna je njihova razvojna doba, posebno še, če so majhni in če prebivajo na ozemlju, ki je siromašno ali pa vsakomur v napotje. Velikokrat morajo plačevati šolnino in pogostoma ne po svoji krivdi. Zato morajo takšni narodi svojo majhno številnost in druge neugodne okoliščine nadomestiti z modrostjo in previdnostjo.

Sociologija nas uči, kakšen je razvoj narodov v človeški družbi. Iz megle ljudskih mas so se razvile narodnostne skupine, rodovi, plemena. Šele v dolgih stoletjih so iz njih nastali narodi. Nekoč so bili narodi še primitivno organizirani in nerazviti, bili pa so še družbeno diferencirani, kar je bil vedno znak že obstoječega naroda.

Z razvojem človeštva so rastle tudi potrebe posameznih narodov. Dočim je v davnih časih zadostoval le nekaj razredov ljudi, da se je iz nejasne gmote narodnostnih skupin izluščil določen narod, so danes zahteve že neprimerno večje, Zelo resnične so besede pokojnega slovenskega znanstvenika prof. Prijatelja, ki je poudaril, da nediferencirana narodnostna skupina še ni narod; zapisal je, da narod brez meščanstva ni narod. Toliko manj pa ima izgledov narod, ki sili sam v primitivizem in ki se razvija v nasprotnem smislu diferenciacije. Tak narod bo vse svoje življenje plačeval šolnino življenjskih izkušenj.

Zgodovina bi morala biti učiteljica poedincev in narodov. Pa le preveč pogostoma pozabljajo na njene nauke, prvi in drugi.

Hitler na primer je imel dovolj prilike, da bi se poučil iz zgodovine, kam je pripeljalo Nemce neupoštevanje življenjski izkušenj. V desetletju pred vojno so Nemci živeli v nekakšnem zamaknjenju. Nobena zrela misel, nobena pametna beseda jih ni prepričala. Morali so občutiti na svoji koži, kam so prišli, ker so vodili zgrešeno politiko.

Hoteli so zagospodovati nad vsem svetom. Pozabili so na večno resnico, da nekatera drevesa rastejo sicer visoko, nobeno pa ne do neba. Pozabili so, da so časi zavojevalcev minili.

Povprečni človek hoče živeti v miru. Niso mu mar doneča gesla, dokler še misli kot poedinec. Kadar pa ga vključijo v čredo, pozabi na vse. S tem dejstvom so računali totalitaristični režimi in z vcrednjenjem podanikov se jim je posrečilo ubiti tudi njihovo razsodnost.

Zato bo glavna naloga človeštva, ki hoče živeti svobodno in na demokratičen način, paziti na to, da v bodočnosti ne bo več dopustilo fašističnih metod. Posameznik, naj bo državljan katere koli države na svetu, bo moral biti predvsem osebno svoboden, če hočemo, da bo na svetu mir. Tak svobodni poedinec, ki se mu ni treba bati pritiska in grožnj z najrazličnejših strani, bo znal čuvati svoje koristi, potrebe svojega naroda in interese človeštva bolje kot pa čreda vistosmerjenih podanikov. Tak poedinec, ki bo lahko v miru in varnosti premišljeval, komu naj odda svoj glas in komu naj zaupa svojo usodo, bo garancija za mir na svetu.

Narod, ki bo imel čim več svobodnih poedincev, bo napredoval, se bo razvijal duhovno in tvarno ter bo v korist vsemu človeštvu. Ne bo več treba narodu kot celoti — in preko njega vsemu človeštvu — plačevati šolnine za življenjske izkušnje, ki je silno draga, kakor kaže primer Nemcev.

Tako šolnino bodo morali še naprej plačevati poedinci. Naloga posameznega naroda je, da takšnim poedincem prepreči, da bi se igrali z njegovo usodo, kakor se igrajo otroci z igračkami — potem pa obesili račun za to igračkanje na narodova pleča.

Pametni se učijo iz izkušenj drugih, nespametni pa mislijo, da morajo vse sami poizkusiti. V prvi svetovni vojni so njihovi predniki doživeli žalostno izkušnjo, iz katere se sinovi niso hoteli nič naučiti, ampak so naredili še usodnejšo napako.

Morebiti so se hoteli ravnati po Pesnikovih besedah: «Osel gre le enkrat na led; baš to je oslovstvo! Modrec ve, danes sem pal, jutri bom plesal po njem!» Nemški modreci so še drugič skušali plesati po ledu, pa so spodrsnili in hujše padli kot prvič.

Ali ni morda osel le pametnejši kot Pegnitzovi modreci?

PRIMOŽ BRDNIK

V deželi Vzhajajočega sonca

Vojaki 188. padalskega pehotnega polka stopajo na avtomobile na letališču Atsugi pri Tokiju, kamor so prispele z prevoznimi letali. Njihov cilj je bil veliko pristaniško mesto Jokohama. Tam je imel posneje dalj časa glavni stan general MacArthur in je še danes važno izkrcevalno pristanišče za zavezniške čete in njihovo opremo ter živila.

Francoska tajna služba za politično vohunstvo ni bila uporabljena

Izjava glavnega stana generala De Gaulla

Pariz, 25. septembra

Poročilo iz glavnega stana generala De Gaullea zanika, da bi bila francoska tajna služba, ki je pod njegovim neposednim nadzorstvom uporabljena za politično vohunstvo.

Francoska tajna služba, pravi izjava, ki je poznana pod označbo «D.G.E.R.» (Direction Generale des Etudes et Recherches) ima narodno nalogo onstran meja in nima ničesar opraviti v notranjosti države.

Izjava dodaja, da je bila «D.G.E.R.» ustanovljena, da prevzame mesto organizacije, ki so jo ustanovili svobodni Francozi v Londonu meseca junija 1940. Po osvoboditvi francoskega ozemlja je bila njena naloga organizirati na podoben način, kot je to bilo pri naših zaveznikih, protivohunsko službo edino onstran meja Francije.

V svojem delovanju, nadaljuje izjava, se je D.G.E.R. prepričala, da predstavljajo nekateri elementi ki jo nameravajo motiti, in ki so se vrinili v organizacijo, samo neznaten odstotek množice zvestih služabnikov naroda, katerih marljivo delo je pripomoglo k zmagi.

Vezana na svoj čut discipline, lahko D.G.E.R. odgovarja napadom in zlobnim podtikanjem samo s tem, da pošteno nadaljuje z začetim delom.

Vodja organizacije je grof Vavarin, eden izmed prvih pripadnikov De Gaulla, ki je znan pod imenom «polkovnik Passy». Ob raznih prilikah so pariški listi poročali o sretaciji članov «D.G.E.R.» v zvezi s kaznivimi dejanji, kot je n. pr.. tihotapljenje zlata.

Zmanjšanje francoskega uvoza

Pariz, 25. septembra

Francoski finančni minister, René Pleven, je imel po radiu govor, v katerem je dejal: «Naš načrt je v prihodnjih 12 mesecih znižati naš uvoz žita in sladkorja in po potrebi tudi mesa in maščob. Po drugi strani želimo izvažati vino in alkohol, kar bo prineslo v deželo tujo valuto. Ne moremo zagotoviti, da v bodoči zimi kruh ne bo še bolj racioniran in da se bo povečala množina maščob in drugih živil. Trenutne cene naj bi se znižale, kar bi privedlo množino poljedelskih proizvodov na predvojno stopnjo.»

O povišanju plač, zaradi katerih so bile nedavno v Parizu demonstracije, je minister dejal, da «je interes vlade dati ljudjem veliko število kalorij in ne frankov, ker bodo te cene ostale na dosedanji višini najmanj eno leto.»

Nato je govoril o industrijskem položaju in je dejal, da je proizvodnja zlitin in jekla napredovala od 6 na 21 in od 11 na 25 odstotkov predvojne proizvodnje. Produkcija premoga je dosegla 79% normalne količine, proizvodnja gumija se je povišala od 10% na 49% in usnja od 23% na 31%.

Konferenca o prehrani v Londonu

London, 25. septembra

Včeraj se je začela v Londonu konferenca izvedencev prehranjevalne stroke, katere so se udeležili predstavniki Belgije, Češkoslovaške, Francije, Danske, Grčije, Jugoslavije, Luksemburške, Nizozemske, Norveške, Kanade in Združenih držav, opazovalci Sovjetske zveze in zastopniki raznih oddelkov za preskrbo z življenjskimi potrebščinami ustanove UNRRA, zastopniki nadzorstvene komisije Nemčije in Avstrije.

Na otvoritvenem sestanku konference je govoril britanski minister za prehrano Sir Ben Smith, ki je med drugim dejal, da bo z ozirom na pomanjkanje zalog življenjskih potrebščin, prihodnja zima, verjetno zelo kritična.

Predočil je prisotnim potrebo, da konferenca vzame v obzir skupno množino življenjskih potrebščin

Zaradi sodelovanja z Nemci

Praga, 25, septembra

V Češkoslovaški bodo postavili pod državno nadzorstvo 9000 podjetij. v katerih je zaposleno okrog milijon delavstva, ker so nemška ali sodelovala z njimi.

Po nepotrjenih vesteh...

Po doslej še nepotrjenih vesteh bodo jutri, v sredo tržaški časopisi po dvodnevnem presledku, ki ga je povzročila tržaška splošna stavka, spet redno začeli izhajati. Vsekakor pa bosta izšla «Glas zaveznikov» in «Giornale Alleato».

Razgovori Montgomerija v Pragi

Praga, 25. septembra

Agencija «United Press» poroča, da je izvedela iz dobro poučenih britanskih krogov, da se je maršal Montgomery v soboto razgovarjal z nekaterimi Cehoslovaki, da bi preučil sovjetske predloge o preselitvi Nemcev iz Češkoslovaške in Poljske.

Montgomery je v Pragi obiskal predsednika Beneša, ministrskega predsednika Fierlingerja in zunanjega ministra Masaryka. «United Press» dostavlja, da so britanski krogi odklonili izjavo o zaključkih razgovorov in označili osebe, s katerimi se je Montgomery razgovarjal.

Eksplozija na bojni ladji „Vanguard"

London, 25. septembra

Na krovu 40.000 tonske angleške bojne ladje «Vanguard», ki je bila v ladjedelnici Clydebank na Škotskem, je nastala ekspozija, pri kateri sta bila dva delavca ubita in trije ranjeni. Eksplozija je povzročila veliko škodo. Delavci, ki so bili na krovu ladje, so videli ogenj, ki jim je vzel vid. Luči na krovu so ugasnile in hodnike je napolnil dim.

Bojna ladja «Vanguard», ki jo je meseca novembra preteklega leta krstila ob splovitvi princesa Elizabeta, je vojna ladja najnovejšega tipa.

Kako so reševali zavezniške letalce

New York, 25. septembra

Urad za strateško službo je objavil, da so člani te službe pri reševalnih podvigih nad sovražnim ozemljem v okupiranih deželah rešili štiri tisoč ameriških letalcev.

Po različnih državah so uredili tajno radiofonsko omrežje, ki je opozarjalo letalske sile, kdaj in kje bo mogoče rešiti prisilno pristale letalce. Ob določeni uri, navadno v prvih jutranjih urah, so za reševanje urejena letala usmerili s svetlobnimi znaki, ki so jih dajali člani strateške službe, na zasilna letališča. V znatni meri so za to službo ob morski obali uporabili tudi ribiške čolne, ki so jih vodili domačini, ter majhe edinice ameriške in angleške vojne mornarice.

Urad za strateško službo poroča, da so tako rešili in odpeljali na varno približno 4.000 letalcev. Od njih odpade na Jugoslavijo in Grčijo 1746 letalcev, Romunijo 1350, Bolgarijo 342 Švico 275, Burmo 242 in Italijo 226 letalcev.

Industrija gumija v zavezniških rokah

Singapur, 25. septembra

General Hone, poveljnik okrožja za civilne zadeve malajskega polotoka, je izjavil, da so pustili Japonci v Singapuru «ogromne količine gumija». Izvedenci za gumi so po britanski zasedbi malajskega polotoka zapustili Singapur. Napotili so se v Kuala Lumpur, kjer se bodo sestali s člani komisije za kavčuk in se bodo razgovarjali o trenutnem stanju in o sredstvih obnove industrije te surovine. Tehniki bodo kupili razpoložljivo količino gumija in bodo izdelali načrte za obnovo, ki je velike važnosti. Tako bodo osnovali družbo «Malayan Estate Owners Company», v kateri bodo skupine, ki bodo nadzorovale nasade in sodelovale med seboj.

«Načrt obnove pa bo moral obsegali tudi vprašanje delavstva, ki mu bo zagotovljeno delo na plantažah. Čuti se pomanjkanje delavstva na malajskem polotoku, ker so ga zaposlili Japonci pri gradnji železnice med Burmo in Siamom.

Odhod sovjetskih čet iz Teherana

Teheran, 25. septembra

Perzijski zunanji minister A. Sepahbodi je sporočil parlamentu, da so se sovjetske čete umaknile iz Teherana in da je bila v mestu ukinjena sovjetska cenzura. Izjavil je, da ga je o teh ukrepih obvestil Maksimov. sovjetski poslanik v Teheranu.

Zavezniške čete, katerih bivanje v Perziji je bilo določeno s pogodbo, sklenjeno l. 1942., se morajo umakniti v šestih mesecih po koncu vojne. Ameriške čete so odšle že po prekinitvi sovražnosti v Evropi.

Vojni petrolejski vod na Pabifiku

New York, 25. septembra

Ameriški mornariški urad je odkril tajnost, da je dvojni petrolejski vod na Pacifiku, ki je stal 20,000.000 dolarjev, dve leti izvrstno služil ameriški mornarici. Prvi vod je bil položen ob pričetku vojne, da bi služil kot tajna dobavna arterija med Atlantikom in Pacifikom v območju Panamskega prekopa za primer, če bi bil slednji poškodovan zaradi sovražnikovega delovanja. Floti na Pacifiku se je izhazal za tako potrebnega, da so zgradili še drugega. Ta dvojni vod ima zmogljivost 265.000 sodov petroleja na dan, 60.000 sodov bencina in 47.000 sodov olja za Dieselove stroje. Načrte so izdelali avgusta 1942. Vod je dolg 60 km in teče od Cristobala ob Atlantiku do Balboe na Pacifiku.

Pomoč grškim odpornikom

Ameriški urad za strateško službo je nedavno objavil nekatere podrobnosti o pomoči grškim odporniškim silam v teku vojne proti Nemčiji. Vojaki strateške službe so se izkrcevali z majhnimi čolniči. To majhno ladjevje je v enem letu prevozilo dva tisoč ton vojnega gradiva ter prepeljalo v Grčijo sedem sto agentov, saboterjev in odporniških voditeljev. Izvedli so 356 prevozov v skupni dolžini nad sto tisoč kilometrov. Največče so se prevozi vršili v egejskih vodah in sicer pod sovražnim ognjem. Skupne izgube znašajo štiri grške mornarje. Od 36 čolnov sta bila izgubljena samo dva.

Kadar so morali te majhne ladjice, ki so imele stare švedske Diesel-motorje popravljati, so ustavljali grške obalne ladje v nemški službi ter jim jemali važne sestavne dele in gorivo.

Oporišče tega pomožnega ladjevja je bilo v Kairu, središče za preskrbo pa je bilo na angleškem otoku Cipru, odkoder so čolni vozili proti Dodekanezu in grški celini. Dve tajni oporišči sta bila tudi na egejskih otokih, takorekoč tik pred nosom Nemcem.

Naloge ameriške vojske v Nemčiji

Frankfurt, ob Meni, 25. sept.

Generalni poročnik Walter Bedell Smith, vodja glavnega stana generala Eisenhowerja, je izjavil v svojem radijskem govoru ameriškim zasedbenim četam v Nemčiji, da je ena izmed glavnih nalog ameriške vojske, da popolnoma odpravi nacizem v Nemčiji. Generalni poročnik je rekel, da rabi ameriška vojska uradnike in vojake v Evropi toliko časa, dokler ne bodo možje, katerih preteklost so natančno preiskali, nadomestili bivših nemških uradnikov.

Dodal je, da se vračanje ameriških vojakov v Združene države vrši dvanajstkrat hitreje kot njihov svoječasni prihod v Evropo. Prihodnjega junija bo v Evropi samo 370.000 mož ameriške vojske.

Obnova industrijske delavnosti v ameriškem zasedbenem področju

New York, 25. septembra

Britanska radijska postaja javlja, da je začelo 2131 industrijskih podjetij znova obratovati v ameriškem zasedbenem področju v Nemčiji. Med temi so žage, dve čistilnici, 10 premogovnikov, 24 kovinarskih tovarn ter razne kemične industrije.

Ukinitev zimskega šolskega pouka v Budimpešti

Budimpešta, 25. septembra

Dopisnik agencije «Tanjug» poroča, da bo zaradi pomanjkanja premoga v prihodnji zimi ukinjen pouk v Budimpešti za tri mesece. Med tem časom bosta v mestnem gledališču dva tečaja za dijake.

Sovjeti zahtevajo razpravo v Berlinu

Berlin, 25. septembra

Kakor doznava Reuterjev dopisnik v Berlinu, so zahtevale sovjetske oblasti, naj bo vsaj nekaj razprav proti velikim vojnim zločincem v Berlinu, ne pa, kot je določeno, v Nürnbergu. Zavezniki bi upoštevali to prošnjo, čeprav bi se razprave zavlekle. ako razpolagajo sovjetske oblasti s prostori in s potrebnim materialom za te razprave.

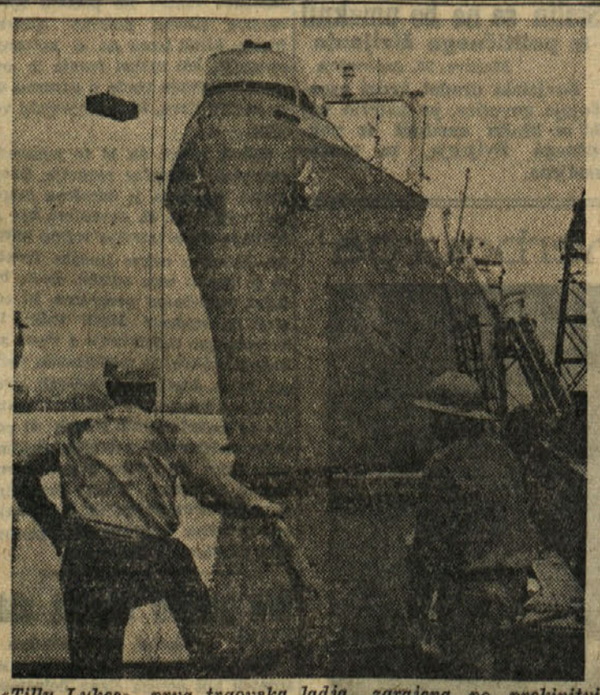

«Tilly Lykes», prva trgovska ladja, zgrajena po prekinitvi sovražnosti, v ladjedelnicah Kearny v New Jerseyju v Ameriki, je bila spuščena v morje tri dni po Trumanovem sporočilu o japonski predaji.

Iz Jugoslavije

Tekstilna tovarna v Dugi Resi, ki spada med največje tovarne te vrste na Balkanu, povečuje proizvodnjo platna, tkanin in preje. Takoj po osvoboditvi je tovarna pričela z delom. Medtem ko je prej delale v tovarni 400 delavcev, jih zdaj dela okrog dva tisoč. Poskrbljeno je tudi, da delavci dobivajo najpotrebnejše življenske potrebščine.

∴

V Drvaru so delavci livarne pričeli s popravili tovarne. Kot prva zlitina so izdelane rešetke za peči. Prva poizkusna dela so zadovoljiva. Delavci so v delo vložili mnogo truda in osebne pobude. Potrebno je še mnogo, da bi se delo normalno nadaljevalo, posebno primanjkuje jekla. To je posebno potrebno pri litem železu, pri katerem je ohlajevanje neenakomerno. Ker je primanjkovalo potrebnih jermenov za stroje, so delavci uporabili ognjegasne cevi. Tako so delavci sami odstranili ovire, da je livarna mogla pričeti z obratovanjem.

∴

Pred nekoliko dnevi so ojačili radijsko postajo v Varaždinu. Ob tej priliki so priredili majhno svečanost, katere so se udeležili tudi predstavniki narodne oblasti in sodelavci radijske postaje. Tehnični šef radijske postaje je črtal požrtvovalno delo nekaterih mladih marljivih tehnikov, ki so z lastnimi sredstvi nabavili potrebne naprave za anteno. Tudi prebivalstvo Varaždina je nudilo denarno pomoč. Oddaje radijške postaje v Varaždinu bodo mogli zdaj poslušati po vsem czemlju Hrvatske. Oddajala bo na kratkem valu 48 metrov.

∴

Iz nekega osebnega dopisa ravnatelju sanitetne službe dr. Karlu Brandtu je razvidno, da je Himmler odredil «človečanske usmrtitve» takozvanih slaboumnih. Leta 1943 je Himmler vodil oddelek za znanstvena raziskovanja dr. Brandta za preusmeritev uničevanja Židov in političnih preganjancev.

∴

Na predlog maršala Tita je predsedstvo začasne Narodne skupščine Jugoslavije sprejelo odlok, da za izkazane zasluge jugoslovanskemu narodu podeli majorju Johnsonu «odlikovanje prvega reda za zasluge narodu».

∴

Dopisnik Tanjuga iz Budimpešte javlja, da je predsednik začasne narodne skupščine Bela Zedeny na sestanku narodne skupščine omenil odnose s sosednjimi državami ter poudaril prijateljsko sodelovanje z novo Jugoslavijo. Dejal je, da ima madžarska narodna manjšina v Jugoslaviji popolne narodnostne pravice. Ministrski predsednik Bela Mikloš je poudaril, da so vzpostavljeni redni in dobri odnosi s sosednjo Jugoslavijo ter da je to velik dogodek v zgodovini madžarsko-jugoslovanskih odnosov.

∴

Jugoslovanski novinarji so v soboto obiskali jugoslovansko poslaništvo v Sofiji, kjer jih je sprejel opolnomočeni minister Kovačevič. Dopoldne so obiskali razstavo otroških del v učiteljskem domu, popoldne pa jih je sprejel minister za informacije Kazasov. V imenu jugoslovanskih novinarjev je odgovoril na pozdrav vodja delegacije Vasiljevič, glavni urednik Tanjuga. Poudaril je veliko ljubezen, ki jo ima Jugoslavija do bolgarskega naroda. Potem so novinarjem v prostorih direkcije za propagando pripravili zakusko, nakar so jih odpeljali v avtomobilih na sprehod izven Sofije. Zvečer so se udeležili proslave v Narodnem gledališču. Prisostvovali so tudi paradi, nakar so obiskali redakcije vseh časnikov.

∴

Skupina jugoslovanskih strokovnjakov za prehrano je odpotovala na inspekcijsko potovanje po ubožnih krajih Jugoslavije, da preuči potrebe prebivalstva. S to skupino potuje tudi Miss Dorin Woriner, strokovnjakinja za prehrano v Jugoslaviji, ki pripada misiji ustanove UNRRA.

∴

Hrvatsko ministrstvo prosvete je odobrilo kredit 1,800.000 dinarjev za popravilo požganih in poškodovanih šolskih poslopij v Gorskem Kotarju. Ogulinski okraj je dobil 435.000 dinarjev, Čabar 525.000 dinarjev in Breznica 200.000 dinarjev.

∴

Pričelo se je množično preseljevanje ubožnih družin travniškega okrožja v Vojvodino, kjer so dobile zemljo. Narodne oblasti se trudijo, da olajšajo selitev, da bi si številni naseljenci čimprej uredili svoje nove domove ter mogli pravočasno opraviti jesenska dela. Iz travniškega okrožja se bo preselilo v Vojvodino okrog tisoč družin. Prva skupina kolonistov je že šla skozi Travnik. Prebivalstvo je koloniste prisrčno pozdravljalo.

∴

Poljedelski minister je izdal naredbo o prevzemu zemljišč, ki spadajo pod agrarno reformo ter o kolonizaciji. Zemljišča, ki spadajo pod ta zakon, kakor tudi zemljišča, ki so pod državno upravo, bodo dobila upravitelje. S to naredbo je naložena lastnikom dolžnost, da razlaščeno zemljišče, v kolikor se ni prevzeto, obdelajo, če je pa že prevzeto, prevzamejo to dolžnost upravitelji. V pogledu setve in obdelave zemljišč, ki so določena za kolonizacijo na teritoriju Vojvodine, bodo to dolžnost prevzele glavne gospodarske komisije.

Izidi francoskih volitev

De Gaullov nedeljski govor
Splošne volitve čez mesec dni

London, 25. septembra

V nedeljo so se v 3.028 okrajih Francije vršile volitve okrajne odbore. Volitevne bo v Algiru in Parizu, ker sta občinska svetovalca obeh mest, ki sta bila izvoljena aprila, člana vrhovnega sveta sejnskega okrožja. Čeprav spada večji del volivnih okrajev pariških predmestij k seinskemu okrožju, se bo veliko število Parižanov udeležilo volitev. Uspehi nedeljskih ter prihodnjih volitev, bodo dali dobre izglede za splošne volitve, ki bodo v teku enega meseca. Socialisti in člani demokratske zveze so predložili v nekaterih okrajih skupne liste. V vseh drugih primerih, bodo socialisti predložili svojo listo. Lista «francoskega preporoda» predstavlja zvezo komunistov in radikalov.

Tudi desničarske stranke so sestavile koalicijo ter predložile skupno listo pod imenom nacionalno-demokratičnih republikancev. Nova demokratsko-krščanska stranka bo nastopila kot samostojna stranka. Francoski krogi predvidevajo, da bodo volitve izpadle v korist levičarjev.

General De Gaulle je po radiu govori na predvečer francoskih pokrajinskih volitev in izjavil, da Ren in Porurje ne smeta biti več vir stalne bojazni za Francijo.

«Potrebno je — je izjavil general De Gaulle — da zavezniki končno nagradijo Francijo po vojni, ki je trajala 33 let in da ji dajo možnost, da ščiti svoje dohodne poti k ozemlju ob Renu. V teh nevarnih urah si ne moremo dovoliti, da bi bili slabotni in da bi izgubljali svoje moči.»

De Gaulle je dodal, da predstavlja francoska proizvodnja kljub napredkom, ki so jih pokazali, zdaj le polovico predvojne proizvodnje. Četudi so v preteklem letu že podvojili proizvodnjo premoga, jo je treba podvojiti še drugič.

General De Gaulle je obljubil socialne preosnove takoj, ko bodo razmere to dopustile. Rekel je, da so že izboljšali volivni sistem v Alžiru in da bodo sprejeli v prihodnjo narodno skupščino zastopnike iz vseh francoskih kolonij.

General De Gaulle je pozval vse Francoze, može in žene, da se udeležijo nedeljskih pokrajinskih volitev. General De Gaulle je brez navedbe strank omenil intrige in napade, ki so jih zlonamerni ljudje razširili po svetu. Ko je govoril o mednarodnem položaju, je general De Gaulle izjavil, da ima Francija znova možnost, da pripelje Indohino do svobode in procvita.

Ob koncu govora so se približali mikrofonu nekateri ministri De Gaullove vlade. Minister za delo Aleksander Parodi je izjavil, da pripravlja vlada načrt za socialno zavarovanje, ki je podoben Beveridgovem načrtu. Minister za obnovo Raul Dautry je izjavil, da so že očistili večji del bombardiranih področij in da je 50.000 hiš spet uporabnih za bivanje. Minister za obvestila Jacques Soustelle je izjavil, da bodo od decembra naprej dali popolno svobodo za proizvodnjo dokumentaričnih filmov, ki jih je doslej nadzorovala vlada. Dodal je, da namerava vlada z denarjem podpirati obnovo francoske kinomatografske industrije.

Volivni izidi v Franciji kažejo, da so se zelo uveljavile stranke levice in levega centra, med katere spadajo socialisti, komunisti in socialistični radikali. Največ mest je dobila socialistična stranka Léona Bluma — 281, s čimer je dobila 154 mest več, kot jih je imela prej. Na drugem mestu so radikalni socialisti z 263 mesti, pri čemer so nazadovali za 24 mest. Republikanci De Gaulla so dobili 88 mest. Stranke desnice, med katere spada tudi «Mouvement republicaine populaire», so dobile skupno 336 mest, s čimer so nazadovale za 257 mest. Na volitvah so volili skupno 1185 mest. V 1085 primerih bodo morali volitve ponoviti, ker so izidi preveč tesni.

Izvoljeni so bili štirje De Gaullovi ministri. Finančni minister René Pleven je potolkel svojega socialističnega nasprotnika s samo 26 glasovi, vojni minister Diethelm je svojega nasprotnika premagal samo z enim glasom. Izvoljena sta bila tudi minister za javna dela René Meyer in mornariški minister Louis Jaquinot. Herriot, ki je bil izvoljen v Lyonu, je zmagal z večina nad 10.000 glasov. Potolkel je komunista in socialista.

Gustav Noske še živi

Luksemburg, 25. septembra

Luksemburška radijska postaja javlja, da bivši vodja nemške socialdemokratske stranke in obrambni minister weimarske republike, Gustav Noske, še vedno živi v Nemčiji.

Zakon o nadzorstvu nad atomsko bombo

Truman o atomski energiji - Crippsova izjava

Washington, 24. septembra

Senatorski odbor za vojaške zadeve je odobril zakon o nadzorstvu nad atomsko bombo. Za to nadzorstvo bodo ustanovili posebno komisijo 11 oseb, ki ji bo predsedoval predsednik vrhovnega sodišča Združenih držav.

V komisijo bodo poslali svoje zastopnike predsednik, senat, poslanska zbornica, odbor za vojaške in mornariške zadeve, enega člana pa tudi komisija znanstvenikov, ki je sodelovala pri odkritju bombe.

Ob povratku s počitnic je predsednik Truman zanikal, da bi bil trgovinski minister Henry Wallace pretekli petek povzročil v vladi nesoglasje z zahtevo, da se tajnost atomske bombe razkrije Sovjetski zvezi in drugim državam. Predsednik je izjavil, da bo ob primernem času sam določil politiko vlade glede bombe in atomske energije. To odločitev bo podvzel v interesu države in v korist zunanje in notranje politike Združenih držav.

Charles Ross, ravnatelj tiskovnega urada v Beli hiši, je izjavil, da predsednik Truman ne bo edini razsodnik o bodočnosti tajnosti atomske bombe, da pa bo kongresu razjasnil svoje stališče o razvoju in o uporabi atomske energije.

Dejal je, da bo moral kongres o uporabi odločiti z nekim zakonitim odlokom.

Lord Cripps je govoril v zvezi z iznajdbo atomske bombe o nujnosti mednarodnega sodelovanja. Vojna je postala narodni in mednarodni samomor. Ni mogoča več popolna zmaga: končno pridejo vsi do tragičnega poraza. Prišli smo do trenotka, ko sta dva naroda, ki imata atomsko bombo, popolnoma gotova, da bosta drug drugega uničeva.

Pierre Laval o zavezništvu z Nemci

Pariz, 25. septembra

Bivši ministrski predsednik vichyjske vlade Pierre Laval, ki bo sojen v začetku prihodnjega meseca, je izjavil preiskovalnemu sodniku, da je odklonil ponudbo vojaškega zavezništva z Nemčijo, ki mu jo je predložil nemški veleposlanik, ko «ugodno priliko, da dobi v roke Francijo».

čila. Vojna ne sme biti več eno izmed različnih sredstev za uredi-

Preosnova japonskega šolstva

V članku lista «New York Herald Tribune» obvešča Frank Kelley, da preučujejo združene države načrt japonske šolske vzgoje.

Reformni načrt izključuje vsa militaristična načela in odobrava načrt osnovnega studija o dolžnostih državljana, preobrazbo učiteljstva in studija, ki temelji na zgodovini Združenih držav, Sovjetske zveze in Kitajske.

General MacArthur, ki je preučil reformacijski načrt, je vztrajal na pouku o dolžnostih državljana.

Ena izmed prvih točk, ki se nanaša na preosnovo šolstva, je izločitev militarističnega duha iz besedila vseh knjig. Ker je veliko pomanjkanje papirja in ker ni možen natis novih učnih knjig, so sklenili mestni guvernerji, da zaenkrat ne bodo poučevali.

Major Harold Henderson, šef vzgojnega urada pri MacArthurjevem glavnem stanu, izjavil, da bo v enem letu mogoč prihod japonskega učiteljstva v Združene države, kjer bodo mogli študirati. Istotako pa bodo poslali ameriške učitelje na Japonsko, kjer bodo poučevali v šolah. V načrtu je tudi poglobitev studija angleškega jezika.

Sung se je vrnil v Čungking

Čungking, 25. septembra

Kitajski ministrski predsednik Sung se je v soboto zvečer vrnil v Čungking. Na svojem dolgem potovanju je imel najprej razgovore v Washingtonu s predsednikom Trumanom, nato pa je krenil v Ottawo, London in Pariz.

Eisenhowerjeva prepoved

Frankfurt, 25. septembra

Agencija «Associated Press» poroča, da je general Eisenhower izdal odredbo, s katero prepoveduje nositi Nemcem na ameriškem zasedbenem področju po 1. decembru obleke, ki bi spominjale na nemške ali nacistične uniforme.

TEDENSKA TISKOVNA KONFERENCA

Stanovanjsko vprašanje, dviganje ladij, sekanje gozdov, stavka...

„Zaradi začetka šolskega pouka v tržaških šolah bodo vojaške oblasti težko mogle izprazniti zasedena poslopja, četudi so trenutno prazna", pravi zastopnik oblasti

Polkovnik Alfred Bowman, vrhovni častnik za civilne zadeve pri ZVU, je na včerajšnji tiskovni konferenci, katere so se udeležili tudi trije angleški novinarji, odgovarjal ne različna vprašanja.

Skupina lastnikov ladij je preko nekega novinarja vprašala, če bi ZVU lahko ustanovila urad, ki naj bi se zanimal za potopljene ladje v tržaškem zalivu, ki ležijo izven demarkacijske črte.

Polkovnik Bowman je odgovoril, da je o tem vprašanju tik pred tiskovno konferenco razpravljal z Pogassijem, voditeljem tržaškega Narodno osvobodilnega odbora in z g. Stoko, tajnikom Enotnih sindikatov. Polkovnik misli, da bi delo pri dviganju potopljenih ladij lahko prineslo veliko zaposlitev Tržačanom. Ena izmed težav je v tem, da ima nadzor nad morjem britanska mornarica, ki zdaj še ne dovoli dviganja ladij. Vprašanje je tudi, koliko ladij se splača dvigniti. Gotovo je, da bi se delo pri dveh ali treh ladjah izplačalo. Nekatere pa, ki niso popolnoma potopljene, so bile že tako izropane, ali zaradi morske vode pokvarjene, da je vprašanje, če se jih sploh splača dvigniti.

Polkovnik Bicker Steth, načelnik gospodarskega oddelka ZVU, je dodal, da prav te dni razpravlja o dviganju ladij z angleškimi pristaniškimi oblastmi.

Službe za Slovence

Polkovnik Bowman je odgovoril novinarju, ki ga je prejšnji teden vprašal zaradi služb za Slovence, ki niso italijanski državljani, da ima stvar zdaj v pretresu pravni odsek ZVU, vendar je mnenja, da bo stvar ugodno rešena, v smislu, kakor mu je novinar poslal posebno poročilo.

Židovska lastnina

Major Cox, načelnik pravnega oddelka ZVU je dejal, da bo v teku enega tedna izšla odredba ZVU, po kateri bodo Židje dobili vrnjeno lastnino, ki so jim jo odvzeli fašisti in Nemci.

Vprašanje o odpeljanih

Na vprašanje, če je ZVU pripravljena posredovati, da bi se vprašanje odpeljanih italijanskih civilistov in vojakov v Jugoslavijo rešilo po diplomatski poti, je polkovnik Bowman dejal, da je večkrat že z obžalovanjem izjavil, da ZVU v tej stvari ne more ničesar narediti. Vse informacije, ki jih je ZVU dobila, so poslali na višje oblasti.

Vojni ujetniki v Afriki

Na vprašanje, če je mogoče urediti pomoč in pošiljanje pisem ter paketov italijanskim vojnim ujetnikom v afriških taboriščih, je polkovnik Bowman dejal, da se tudi to vprašanje ne tiče ZVU. Težko je, da trpijo rodbine vojakov, toda to je v prirodi stvari. Vojna je bila krut posel.

Pomoč rodbinam odpeljanih

Ker dobijo rodbine Goričanov, ki so jih odpeljali v Jugoslavijo, pomoč, je želel neki novinar, da bi se isto zgodilo tudi v Trstu. V odgovoru je bilo rečeno, da ni razlike med Gorico in Puljem, kjer rodbine prav tako dobivajo pomoč. O stvari pa na pristojnih mestih še razpravljajo.

Stanovanjska kriza

Na vprašanje, če bo vojska lahko izpraznila nekatera stanovanja in hiše, ker je velika stanovanjska kriza v Trstu, je višji častnik 55. vojnega okrožja dejal, da je vojska doslej izpraznila že 10 zgradb, zdaj pa izpraznjuje šolska poslopja. Zato ni verjetno, da bi tudi druge zgradbe bile izpraznjene. Če so kakšne pritožbe, jih bodo preiskali.

Sekanje gozdov

Polkovnik Bowman je dejal, da je dobil vprašanje, kako ohraniti še tisto malo gozdov, ki so ostali neposekani. Zavisi pač od ljudi samih, kako gospodarijo s svojo zemljo. Pozval je tisk, da se zavzame za to, da bi prenehala neodgovorna sečnja gozdov.

Poročilo o stavkovnem položaju

Polkovnik je dejal, da je imel danes trikrat priliko, daje razgovarjal z zastopniki političnih strank in delavstva. Pojasnil jim je, zakaj je zavezniška vojaška oblast dala delodajalcem dovoljenje, da smejo odpustiti tiste delavce, za katere ni dela. Polkovnik je potem govoril o sestanku, ki je bil danes popoldne pod predsedstvom vodje industrijskega oddelka Zavezniške vojaške uprave in katerega so se udeležili zastopniki delavcev in delodajalcev. Namen tega sestanka je bil «da položijo temelje za rešitev problema brezposelnosti v Trstu in na vsem zasedenem področju.»

Polkovnik je dodal, da gotovo število oseb, ki prej niso pokazale velikega zanimanja za delavne načrte Zavezniške uprave, so danes ponudile svoje sodelovanje. Polkovnik je upal, da bi ta sestanek, na katerega so povabili zastopnike najrazličnejših političnih naziranj, pomenil korak naprej proti rešitvi nekaterih najtežjih industrijskih vprašanj v Trstu.

Polkovnik Bowman je potem govoril o delu v tržaškem pristanišču, kjer je zasidranih 14 ladij. Tovor teh ladij je namenjen anglo-ameriškim silam. Med njimi so štiri ladje ustanove «UNRRA», na katerih je raznovrstni tovor za Jugoslavijo. Na ladjah so tudi živila, ki jih je Zavezniška vojaška vlada pripeljala za prebivalstvo tržaškega področja. Te ladje je treba čim prej raztovoriti, da napravijo prostor drugim, ki bodo v kratkem prispele v pristanišče.

Misli na zimo

«Ako hočemo prihraniti prebivalstvu tega področja veliko trpljenje v tej zimi — tako je rekel polkovnik Bowman — se ne smejo ustaviti dovozi živil. Zavezniki želijo, da se ti dovozi ne prekinjajo. Danes stoji delo v pristanišču. Delo ne bo moglo stati več kakor 24 ur in če se stavka nočoj ne konča, bodo nemški vojni ujetniki raztovorili ladje.»

To je po mnenju polkovnika Bowmana «nekoliko neljubo sredstvo». Cesar se najbolj boji je, da bodo zavezniške vojaške oblasti zaradi uspeha vojnih ujetnikov, ki jih morajo zdaj uporabljati pri raztovorjenju ladij, tudi v bodoče dali prednost delu ujetnikov.

«Vendar želim poudariti, da do tega trenotka zavezniška oblast še ni porabila pri delu vojnih ujetnikov. Če bo zavezniška vojaška oblast uporabila vojne ujetnike za raztovorjenje ladij, je to edino le zaradi tega, ker ni bilo mogoče dobiti civilnih delavcev za ta dela.»

Na vprašanje nekega dopisnika «kdo in kaj je bilo povod za stavko», je polkovnik odgovoril, da stavka ni proti Zavezniški vojaški upravi in da so mu iz raznih strani zagotovili, da gre edino le za stavko gospodarskega pomena ter zaradi protesta proti odpustu delavcev iz službe. Delavce so odpustili iz službe z dovoljenjem Zavezniške vojaške uprave, ne pa po njenem nalogu.

«So ljudje, — tako je rekel polkovnik — ki pravijo zdaj, da so bili politični vzroki za to stavko in drugi, ki bi hoteli preklicati svoje privoljenje zaradi političnih vprašanj. Ni bilo nobenih direktnih stikov med Zavezniško vojaško upravo in med onimi, ki so organizirali stavko. Mislim, da ima stavka namen, da pripravi delodajalce do tega, da vzamejo spet v službo odpuščene delavce».

Po poročilih, ki jih ima polkovnik Bowman, so stavko organizirali enotni in julijski sindikati, glavne sindikalne zveze na tem področju.

Polkovnik noče zmanjšati resnosti položaja in trditi, da bo načrt za javna dela mogel zaposliti vse brezposelne ter pravi, da velik del odgovornosti pada na delavce same, ki nočejo opravljati drugega dela ali sprejeti druge zaposlitve, ki je manjša kot ona, ki so jo daslej opravljali.

Ne gre za kakšno značilnost prebivalstva Julijske krajine. V življenju vsake skupnosti so dobe, v katerih je treba spremeniti gospodarske in socialne razmere. Isto se je zgodilo leta 1930 v Ameriki, ko so odvetniki in drugi izobraženci začasno opravljali poljedelsko delo.

«Če se ne zgodijo čudeži — tako je rekel polkovnik Bowman — je težko, če se bodo mogli čez nekaj časa vsi tržaški delavci posvetiti svojemu običajnemu poklicu». To je n. pr. primer za tovarne letal v Tržiču, kjer se delavci več let ne bodo mogli posvetiti svojemu poklicu, za katerega so se izučili.

Tako se dogaja v mnogih drugih industrijah v raznih državah.

Komunistični dopisnik, ki je bil navzoč pri sestanku, je poudarial dejstvo, da stavka nima političnega značaja.

Polkovnik Bowman je odgovoril, da bo toliko časa verjel da ne gre za politično stavko, dokler ne bo dokazov, ki pričajo nasprotno. Vendar so objavili brošure politične vsebine in v nekaterih krajih so imeli govore.

Komunistični dopisnik pravi, da so objavili te brušure in da so bili govori zaradi tega, ker so bili gotovi ljudje, ki so skušali «sabotirati stavko».

Proti koncu konference so izročili polkovniku Bowmanu spomenico. Ko je polkovnik spomenico prebral je rekel, da bodo poslali dve ladji, ki so jih mislili popraviti v Trstu, drugam zaradi tukajšnje stavke.

TRŽAŠKA KRONIKA

Nadaljevanje splošne stavke

Pregled včerajšnjih dogodkov - Poročilo o stavki

Splošna stavka se nadaljuje na področju Julijske krajine, pod oblastjo Zavezniške vojaške uprave. Glavni vcerajšnji dogodki — prvega dneva splošne stavke — so sledeči:

Izjava polkovnika Alfreda C. Bowmana, višjega častnika za civilne zadeve v Julijski krajini, o položaju. Polkovnik je omenil «neljubo sredsvo», da bo moral danes uporabiti nemške vojne ujetnike pri razkladanju ladij, ki so v pristanišču. Obžaloval je, da je moral to ukreniti.

Obvestilo

Med trajanjem stavke bo vsaki dan izhajal zjutraj «Giornale Alleato», popoldne pa «Glas zaveznikov» in druga izdaja «Giornale Alleato» z zadnjimi vestmi.

Oba časopisa, «Glas zaveznikov» in «Giornale Alleato» bodo prodajali v naslednjih prodajalnah:

1) V centru za obvestila na Borznem trgu in na trgu Impero. 2) Na trgu Oberdan. 3) Na trgu Goldoni. 4) V centru za obvestila v Gorici. 5) V centru za obvestila v Pulju.

Sestanek, katerega so se udeležili polkovnik Bowman in zastopniki političnih strank v Trstu. Na sestanku so obrazložili razni činitelji vzroke, zakaj so odpustili delavce. Polkovnik Bowman je rekel, da Zavezniška vojaška oblast ne bo preklicala odredbe, ki določa, da smejo nekatere vrste industrije, na področju, ki je pod zavezniško zasedbo, odpuščati delavce.

Svarilo sindikalnih organizacij

Sindikalne organizacije mesta Trsta, so danes popoldne izdale poročilo o stavki št. 2, ki obsega med drugim sledeče odredbe: Stavka mora biti samo na sindikalnem in gospodarskem področju. Delavci in ljudstvo morajo biti oprezni ter se morajo zoperstaviti proti vsem poizkusom neodgovornih ljudi, ki bi hoteli napraviti nered.

Da zagotovijo ljudstvu neobhodno potrebne stvari za življenje, so sindikalne organizacije dovolile, da obratujejo sledeča podjetja in ustanove:

Pekarne; razdelitev kruha je dovoljena do dvanajste ure; bolničarske službe: bolnice, Rdeči križ, lekarne so odprte kakor ob navadnih delavnikih, dovoljene so tudi vse službe v zvezi ambulantami, poslujejo lahko pogrebni zavodi.

Mestno podjetje za elektriko, plin, vodo in cestno železnico: razdeljevanje elektrike, oskrbovanje vode; nočna stražarska služba.

Izjave zastopnikov Združenih sindikatov o stavki

Dopisnik VZN je obiskal nekaj predstavnikov Združenih sindikatov, ki so glede stavke, dali sledečo izjavo: «Stavka je posledica odpustitve prve skupine 3460 delavcev. Sprašujemo po obnovi naših podjetij ter ne moremo pustiti popolnoma obubožati delavce, ki se borijo proti lakoti, ko je pred durmi že zima. To je namen naše stavke, zato smo zahtevali preklicanje odpustitev od dela, ustanovitev sveta v poslovodstvu tovaren in sestavitev vodilnega gospodarskega sveta, ki bi proučeval vprašanja obnove.

Dokler pa nam ne bo dovoljeno, bomo s stavko nadaljevali, tudi leta, če bo to potrebno. Prvič v zgodovini, so zdaj tudi kmetje na naši strani ter pripravljeni nuditi pomoč že ustanovljeni komisiji za stavkajoče, z živili, ki bodo razdeljena meščanom. Tudi ribiči so izjavili, da bodo omenjeni komisiji dali na razpolago svoje blago. Tako bomo mogli delj časa izdržati. Prepričani smo, da zavezniška oblast ne bo dopustila, da prebivalstvo prenaša to gorje, posebno ker je že toliko doprineslo v osvobodilnem boju proti nacifašistom.

Računamo, da znaša število stavkajočih v Julijski krajini, pod zavezniškim, nadzorstvom 250.000. Tokrat moremo povdariti, da stavka ni bila vsiljena, temveč jo je začelo delavstvo samo. Grajamo naše industrijce, ki ne uvidijo našega stališča. Kar želimo je, da bi se našemu mestu dala možnost obnove, da obnovimo ladjedelnice, bolnice itd. predvsem pa šole za naše delavce.

Sestava odbora za preučevanje gospodarskih možnosti

Na včerajšnjem sestanku med predstavniki delavstva in predstavniki Zavezniške vojaške uprave je bil izdelan načrt za sestavo 6-članskega odbora, ki bo imel nalog pre učevati gospodarske možnosti na področju Trsta.

Člani odbora bodo zastopali koristi enotnih sindikatov, julijskih sindikatov, kakor tudi gradbe, trgovine in industrije. Odbor bo smel vprašati za svet izvedence raznih panog, kadar bodo nastala vprašanja popolnoma tehničnega značaja.

Namen popoldanskega sestanka je bil, vzeti v poštev možnosti za rešitev sedanjih gospodarskih vprašanj Trsta, na podlagi natančnega pregleda položaja. S strani delavstva so bili predloženi predlogi, ki b morali olajšati sedanjo krizo ladjedelnic. Medtem ko ti predlogi omogočajo razvoj novih načrtov in odklanjajo nove pogodbe v pomorski industriji, se je izkazalo, da bi bilo v praksi bolj učinkovito, ako bi vsaj v tem času specializirano delavstvo, kot n. pr. tesarsko, tako v kovinski industriji, kakor v ostalih manjših industrijah, ki so soudeležene pri gradbi ladij, sprejelo kakšne druge posle.

Zavezniška vojaska uprava — je dejal neki predstavnik — je pripravljena sodelovati pri naporih, da se pomaga delavstvu pri iskanju zaposlitve, oziroma, da se delavstvu nudi delo, ki se ne bi preveč razlikovalo od onega, ki so ga do zdaj opravljali. V primeru, da ne bi to bilo mogoče, bi bilo bolje, če bi se delavci poprijeli drugega dela, kot da bi ostali brezposelni.

Omenil je primer dveh načrtov za gradbo cest, ki predvideva potrošek preko enega milijona lir. To delo se ni moglo začeti, ker so se za deloprvega načrta predstavili samo 4 delavci, za drugi pa 7. delavcev.

Zastopnik delavstva je omenil, da bi v primeru, e ne bi bilo možno obdržati pomorske industrije, to imelo za posledico množično izseljevanje delavstva. To bi imelo hude posledice za bodočnost. Predstavnik ZVU je predlagal kot možno rešitev tega vprašanja uvedbo prešolanja ki bi olajša bodoče pomanjkljivosti in istočasno zaposlilo presežek delavstva. Po njegovem mnenju bi ta novi način izučil nespecializirano delavstvo, specializiranemu delavstvu pa bi dal možnost zaposlitve pri novem, čeprav popolnoma različnem delu. Predstavnik je podčrtal, da se v tem načrtu ne sklicuje na najmlajše delovne moči, temveč na odrasle može.

Nekdo je predlagal, naj bi poručena poslopja v ladjedelnicah popravilo delavstvo ladjedelnic samo, da bo Trst postal središče za popravljanje ladij, ko bo povojni razvoj trgovinske mornarice dobil velik razmah. Član Zavezniške vojaške uprave je omenil, da smatra ta predlog kot umesten, ker predvideva izvršitev dela s strani delavstva samega, četudi zgradba ladjedelnic ne sloni vedno na delovanju, ki je v skladu s funkcijami, ki so jih ladjedelnice vršile v preteklosti.

Zavezniška vojaška uprava je povabila predstavnike vseh 6 skupin, da pridejo danes zjutraj ob 11. uri v Urad za delo s popolnim pooblastilom, da smejo nastopati v imenu oseb, ki jih zastopajo, za nadaljno preučevanje položaja.

Komunistična stranka o stavki

Nekateri člani izvršilnega odbora komunistične stranke so dali dopisniku VZN sledečo izjavo o sedanjem položaju: «Neposredni vzrok te stavke so že delj časa nameravani odpusti, ki so jih začeli izvajati preteklo soboto. Zaradi tega so enotni sindikati, julijski sindikati in sindikati železničarjev, podprti od vseh političnih strank, od Osvobodilne fronte, italijansko-slovenske protifašistične zveze ter vsega slovenskega in italijanskega ljudstva odgovorili s stavko, ker preteča nevarnost ne zadene samo skupine delavcev, marveč pomeni množični odpust, katerega posledice bodo občutili ne samo prebivalci Trsta, ampak cele pokrajine.

V tem času, ko je vsa industrija na tleh in ko se govori o obnovi, skušajo reakcionarni industrijci, ki so prej podpirali fašiste in potem Nemce, namesto da bi vršili svojo dolžnost do delavcev in prebivalstva, prevaliti vse breme na delavski stan in na prebivalstvo tega ozemlja.

Na vsa ta dejstva je ljudska reakcija popolna in mi zatrjujemo, da imajo delavske množice pravico do dela in kruha.

Danes je polkovnik Bowman naznanil, da letalska in pomorska industrija v Trstu in vsej Italiji ne bo več mogla razviti svojega normalnega delovanje in zato bodo morali delavci menjati poklic, advokati in nameščenci pa bodo prisiljeni delati s krampom in lopato. (Pravilno se glasi izjava polkovnika Bowmana o advokatih in nameščencih takole: «Ne gre za kakšno značilnost prebivalstva Julijske krajine. V življenju vsake skupnosti so dobe, v katerih je treba spremeniti gospodarske in socialne razmere. *Isto se je zgodilo leta 1930 v Ameriki, ko so odvetniki in drugi izobraženci začasno opravljali polska dela.»)*

Po našem je edina rešitev vprašanja splošne obnove, da to ozemlje postane sedma federalna država v federativni Jugoslaviji. Na ta način bi lahko razvil Trst svojo industrijo do viška. To je želja tržaškega ljudstva. Trajanje stavke je nedoločeno in odvisno od prilik, ki bodo sledile. Stavka je splošna.

GORICA

Vojaška proslava

Vojaška proslava, katera je bila najavljena za nedeljo popoldne, je polni meri uspela. Najboljši dokaz za to je veliko zanimanje goriškega meščanstva, ki je že pol ure pred začetkom, ki je bil določen za 5. uro popoldne, napolnilo trg pred prefekturo in cerkvijo sv. Ignacija. Srednji del trga je bil izpraznjen za napovedani nastop zavezniških čet, medtem ko je bil ostali del trga nabito poln radovednega občinstva. Ljudje so stali na stopnišču pred cerkvijo, poln je bil celo cerkveni zvonik, podjetnejši so zlezli na drevesa pred prefekturo, da bi bolje videli. Okna stanovanj so bila prav tako polna radovednih meščanov.

Proti 5. uri je prikorakal na trg prvi bataljon 133 polka 34. ameriške divizije, ki nosi značilni znak «Rdečega bivola». Na njegovem čelu je korakala divizijska godba. Takoj nato so prikorakale indijske čete, in sicer 4. bataljon 11. polka indijskih Sikov, katere je spremljala znamenita godba na pihala. Občinstvo je imelo dovolj prilike, da je z navdušenim ploskanjem pozdravilo prihod in izvajanja oddelkov zavezniške vojake. Posebno zanimivo je bilo igranje godbe, ki je spremljala oddelek Sikov. Ob koncu je ameriška godba odigrala obe zavezniški himni, ameriško «Stars and Stripes» in angleško «God save the King», pri čemer se je izvršil obred snemanja zastave pred četami, ki so pri tem pozdravile zastavo z orožjem. Z mimohodom pred prisotnimi poveljniki se je vojaška prireditev zaključila.

Podpore članom rodbin vojnih ujetnikov

Zavod za socialno skrbstvo v Gorici poroča, da bo na podlagi novih navodil še nadalje izplačeval rodbinske podpore in odškodnino za vpoklic, v korist tistih članov rodbin, katerih redniki so v vojnem ujetništvu. Izplačilo velja od 7. julija t. l. do dneva vrnitve ali izdaje novih določil. Vsi člani takšnih rodbin so naprošeni, da predložijo Narodnemu zavodu za socialno skrbstvo v Gorici, Via Mazzini 4, potrdilo občine ali odgovarjajoče dokumente, iz katerih je razviden čas vrnitve ali doba ujetništva. Ne velja pa to za primere vojnih ujetnikov v Nemčiji, ki so uživali pravico na podporo in za katere je bila polpora ukinjena 1. decembra 1944.

Izpred sodišča

Vojaško sodišče je obsodilo na štirinajst dni zapora in 5000 lir globe Evgena Cuglica zaradi nedovoljene posesti osmih parov vojaški čevljev in nepremočljivih plaht za vozove. Priče so izpovedale, da je del tega blaga pustil neki vojaški oddelek, ki je bil nastanjen v Cugličevi hiši v Romanzu ob Soči.

Pred sodiščem so bili tudi Bruno Bellina, Peter in Armando Gorza, vsi iz Gorice, ki so bili obtoženi, da so skušali odpeljati drogove, katere so svoječasno postavili Nemci okoli vrta Coronini. Pri tem poskusu, ki so ga nameravali izvršiti ponoči, jih je zasačil stražnik ZVU Pellicon. Pred sodiščem so se zagovarjali, da so drogove postavili Nemci ter so jih hoteli odpeljati, kakor so videli delati druge. Peter Gorza se je še zagovarjal, da je bral v časnikih poziv, naj prebivalci rušijo nemške utrdbe, zaradi česar je mislil na ta način tudi on sodelovati. Sodišče je odločilo razpravo na prihodnjo sredo, da bi imel obtoženi možnost predložiti dotične časnike.

Delitev tobaka

Sepral poroča, da bo začela jutri 26. t. m. delitev tobaka, in sicer po 40 gr proti odvzemu odrezka št. 38 in 39 tobačne nakaznice. Količina je določena za drugo polovico meseca septembra. Vsak kadilec bo prejel 20 gr «trinciato forte» (lir 16) in 20 gr «trinciato comune» (lire 12). Prodajali bodo tudi izvestno količino cigaretnih cevk znamke «Luce», po 25 lir za 100 komadov.

Delitev petroleja

Trgovinska in industrijska zbornica v Gorici poroča, da bodo družine na področju vojaške uprave, ki stanujejo v poslopjih, kjer ni električne razsvetljave, prejeli po liter petroleja za mesec september. V Gorici naj dvignejo petrolej proti odrezku št. 7 nakaznice za tek. leto. Prodajalci morajo oddati zbrano odrezke do 15. oktobra. Občinske uprave, ki še niso javile števila rodbin, ki bodo potrebovale petrolej, naj to nemudoma storijo, da bo zbornica mogla poskrbeti za dodelitev petroleja v mesecu oktobru.

Velika tatvina

Ob vrnitvi domov je g. Petruzzielo ugotovil, da so v času njegove odsotnosti neznani zlikovci vdrli v njegovo stanovanje in odnesli denar in vrednosti, katere ceni na 400.000 lir. Stanovanjska vrata, niti drugi vhodi, ki bi lahko služili tatovom za prihod, niso kazali nobenega znaka poškodbe. Tatvino je opazil prav za prav šele zvečer, ko je hotel položiti dnevni izkupiček v blagajno. Tatovi so morali priti skozi vrata ter jih za seboj zakleniti po izvršeni tatvini. V tej zvezi se je lastnik stanovanja spomnil, da je pred dvemi tedni izginil ključ od stanovanje. Verjetno je, da je tatvino izvršil nekdo, ki dobro pozna razmere v stanovanju.

SINOČNA RADIJSKA ODDAJA «GLASA ZVU»

Zdravstvena služba ZVU

Nagovor majorja Brookea v slovenščini - O prašku DDT - Zdravilišča za jetične - Pomanjkanje mleka - Avtomobili za zdravnike

Napovedovalec: Kako je Zavezniška vojaška uprava organizirala zdravtsveno službo v občini Trst in na ozemlju, ki je pod zavezniško upravo? Kdo vodi to službo?

Zastopnik ZVU: Na sedežu poveljstva ZVU je poseben oddelek, ki je odgovoren za javno zdravje in za zdravniško službo. Načelnik te službe je major Blyth Brooke iz Londona, kjer opravlja posle zdravstvenega nadzornika v neki mestni čtrti. S tega službenega mesta so ga prestavili v službo pri vojski. Zdajle vam bo sam spregovoril nekoliko besed v slovenščini: *«Žal mi je, da se nisem naučil slovenščine, a naloge, ki mi jih stavlja skrb za javno zdravje, so me tako zaposlile, da se ji nekaj časa ne morem posvečati. Vsekakor pa vam želim v vašem jeziku osebno zagotoviti, da hoče Zavezniška vojaška uprava v pogledu javnega zdravja nepristransko skrbeti za vse prebivalstvo».*

Napovedovalec: Major Brooke vam je v nekaj besedah, ki jih že zna po slovensko povedati, izrazil obžalovanje, da vam v našem jeziku ne more govoriti kaj več, a njegove besede so pokazale, s kako iskrenim človekoljubjem opravlja svoje dolžnosti. Ali so v glavnem mestu in na deželi občinski zdravniki?

Zastopnik: Da.

Napovedovalec: Ali je zadosti zdravnikov, da lahko opravljajo zdravstvene posle v mestih in na deželi?

Zastopnik: V glavnih krajih je zdravnikov dovolj. V podeželskih mestecih pa je zdravniška služba nekoliko pomanjkljiva, ker zdravnikom primanjkuje prevoznih sredstev in ne morejo iti vedno tja, kamor jih ljudje kličejo. Zato se bo ureditev zdravniške službe v teh krajih pospešila, kakor hitro bo več prevoznih sredstev. Prošnje, ki jih vlagajo zdravniki za dovoljenje avtomobilov naš urad skrbno preučuje in, *čeprav je število dopustnih dovoljenj zaradi pomanjkanja bencina zelo omejeno, ni bila zavrnjena še nobena prošnja, ki jo je vložil kak zdravnik.*

Napovedovalec: Po prejšnji vojni je v več krajih Jugoslavije divjal tifus in tudi druge hude nalezljive bolezni so se razširile po svetu. Kakšne ukrepe je podvzela ZVU, da bi preprečila tako nesrečo?

Zastopnik: Kjer se je pojavila epidemija, so bili takoj storjeni varstveni ukrepi za omejitev in zdravljenje. *Takoj ko so prišla prva poročila o kužnih boleznih v nekaterih italijanskih mestih, smo se dogovorili s kraljevsko mornarico, da bo z vsemi možnimi ukrepi preprečila, da bi se kužne bolezni s parniki zanesle v naše mesto.* Podobno smo se sporazumeli tudi v vsemi drugimi prizadetimi oblastmi. — Zelo veliko pomoč v boju proti nalezljivimi boleznimi nudi *prašek zoper mrčes, ki se imenuje DDT, (izgovori: diditi), to je nova ameriška iznajdba, smrt vsakovrstnega mrčesa,* ki je glavni prenašalec kužnih klic. Ta prašek imamo tu kot rezervo in ga bomo v zadostni meri uporabili, ako bo potrebno.

Napovedovalec: Kako je poskrbljeno za zdravljenje najtežje bolezni, jetike, ki se je zaradi velike in nezadostne hrane tako zelo razširila med prebivalstvom te pokrajine. Ali bodo odprli zdravilišča za jetične? Kje? Na čigave stroške?

Zastopnik: Večje število primerov jetike ni poseben dogodek samo v tej deželi, marveč ga opažamo po vseh deželah sveta kot posledico vojne. — V tej pokrajini se posebno čuti pomanjkanje zdravilišč za jetične, zlasti onega v Ancaranu, ki je lahko sprejemal več sto bolnikov. — Trudimo se, kolikor se moremo, da bi razmere v tem pogledu zboljšali. Določeno je, da se morebitna ustanovitev takih zdravilišč po večjih mestih izvede na državne stroške. Delujejo pa v nezmanjšanem obsegu protijetični dispanzerji.

Napovedovalec: Z javnim zdravjem je neločljivo povezana redna oskrba z mlekom in drugimi živili (sladkor in vitamini), ki jih morajo uživati otroci do 15. leta starosti. Kakšne ukrepe ste že podvzeli v tem pogledu?

Zastopnik: Pomanjkanje mleka je bilo predvideno že prej zaradi škode, ki jo je vojna prizadejala živini. Urad za javno zdravje se trudi, da bi omilili pomanjkanje te osnovne otroške hrane in zato nudi potrebna serdstva, da bi znova oživeli vsi odseki Društva za varstvo otrok. Bilo bi nespametno, če bi to podporno društvo, ki ima tako velik socialen pomen, prezrli samo zato, ker ga je ustanovil fašizem. Bilo bi kaj malo demokratično, če ne bi priznali pomena te ustanove, ki lahko toliko dobrega stori otrokom. — Razen tega preučujemo vse tiste ukrepe za izboljšanje hrane dojenčkom, ki jih je moči izvesti z ozirom na prometne težave in pomanjkanje blaga.

Napovedovalec: V lekarnah se čuti pomanjkanje zdravil in drugih tero bolezen. — Storiti moramo torej, kar je najvec mogoče, da v deželi ustvarimo potrebne pogoje. *Tu se mora porajati in živeti zdravo ljudstvo, ki bo lahko postavilo srečno osnovo za nov* lekarniških proizvodov. Kako in kdaj bodo lekarne dobile te nepogrešljive reči?

Zastopnik: Z ozirom na to, da po vsem svetu primanjkuje zdravstvenih potrebščin, tukajšnje lekarne nikakor niso tako brez vsega. Pred kratkim je ZVU razdelila zadostno količino potrebščin bolnicam, zdravstvenim zavodom in lekarnam v Trstu, Pulju in Gorici. *ZVU ima tolikšne zaloge, da lahko zagotovi redno mesečno razdeljevanje.* Z zdravili in potrebščinami, ki so bolj splošnega značaja je že prosta trgovina, tiste pa, ki jih je teže dobiti, se razdeljujejo enakomerno pod budnim nadzorstvom ZVU.

Napovedovalec: Ali imate tudi poseben oddelek za živinozdravstvo?

Zastopnik: Ne, ampak ZVU se zelo zanima za vse, kar se tice raznih živalskih bolezni, predvsem zaradi važnosti proizvodov, ki jih nudijo človeku. — Probleme, ki se tičejo živinozdravstva, skrbno preučujejo skupaj s kmetijskim oddelkom.

Napovedovalec: Kakšno je zdravstveno stanje prebivalstva sploh?

Zastopnik: Kljub vsem spremembam, ki so šle preko tega področja, sem vesel, da na koncu lahko *izrazim svoje zadovoljstvo z zdravstvenim stanjem: zdravstveno stanje je mnogo boljše, kakor bi pričakovali.*

Iz tega pa ne sledi, da bomo v skrbi za ohranitev in izboljšanje tega stanja popustili in da ne bi učinkovito nastopili zoper vsak *in boljši svet.*

Tragičen prepir na Občinah

Predvčerajšnjim zvečer se je pripetil na Občinah tragičen dogodek, ki je zahteval smrt 19-letnega Carmela de Pasquale. Družbica prijateljev se je vračala z izleta v mesto. Hoteli so stopiti na voz cestne železnice. Pri tem je prišel Pasquale v prepir z uslužbencem cestne železnice, ki ga je udaril s trdim predmetom po tilniku, nato pa zbežal. Prijatelji so nesrečnega prijatelja prepeljali v bolnišnico, kjer je kmalu izdihnil.

Umor na cesti v Boljunec

Z nekim zavezniškim avtomobilom so prepeljali v bolnišnico truplo človeka, ki je bil ustreljen v prsi. S pomočjo dokumentov so ugotovili, da gre za Vittoria Prečenika, starega 31 let in stanujočega v Boljuncu. Po pripovedovanju avtomobilista so nesrečnika ubili neznanci.

RADIJSKI SPORED

Torek, 25. septembra

19.15 obvestila svojcem; 19.30 slovenska mladinska ura; 20 poročila v slovenščini; 20.15 poročila v italijanščini; 20.30 glasba slovenskih skladateljev; 21 pouk angleščine; 21.30 italijanski ritmični orkestri; 22 recitacije v italijanščini; 22.15 slavni solisti; 22.30 večerni koncert; 23 vesti v italijanščini; 23.10 vesti v slovenščini; 23.20 plesna glasba.

Sreda, 26. septembra

6.30 glasba za dobro jutro; 7 poročila v angleščini BBC; 7.15 poročila v slovenščini; 7.30 poročila v italijanščini; 8 glasba za vse; 10 prenos iz Vidma do 12.45; 12.45 poročila v slovenščini; 13 poročila v italijanščini; 13.15 zbor harmonik pod vodstvom Saverie Zacuttijeve; 14 pregled vesti.

GORICA

Splošni dohodninski davek

Vsi trgovci, obrtniki, gostilničarji, kavarnarji in vse podobne stroke obveščamo, da je Zavezniška vojaška uprava določila, da ostane v veljavi sindikalna pogodba, ki se nanaša na splošni dohodninski davek.

Prizadeti morajo predložiti Registerskemu uradu do 15. oktobra izjavo na prostem papirju (2 kopiji), v kateri morajo označiti osebne podatke obrtnika ali trgovca, njegov poklic, uradno priznani čisti dobiček za dohodninski davek za leto 1944, odnosno zadnji uradno priznani čisti dobiček. Poleg tega morajo označiti število nameščencev, približno količino prodanega blaga in če obrat prodaja tudi na debelo.

Tudi avtomobili so se spremenili

«York Commuter», vozilo sedanjega časa, ki ga je uporabljajo v Ameriki, lahko uporabljamo kot potniško vozilo ali pa kot taksi.

Vojni ujetniki razkladajo

Razgovori o zaposlitvi delavstva

Trst, 25. septembra

Nemški vojni ujetniki so začeli razkladati nujno potrebne dobave iz ladij v tržaškem pristanišču — na drugi dan splošne stavke na področju, ki je pod upravo Zavezniške vojaške uprave.

V pristanišču dela približno 350 vojnih ujetnikov. Njihovo uporabo pri delih v pristanišču je obžaloval pri včerajšnji konferenci polkovnik Alfred C. Bowman, ter jo označil kot «nezaželen toda potreben ukrep». Stirinajst ladij, ki so v pristanišču, so pripeljale blago za anglo-ameriške čete, dobave ustanove UNRRA za Jugoslavijo in živež za civilno prebivalstvo v Julijski pokrajini, katero je preskrbela Zavezniška vojaška uprava.

Prihod nemških vojnih ujetnikov v tržaško pristanišče zanikuje govorice, ki so se razširile danes zjutraj po mestu, češ da je ljudstvo iz vasi nekaj kilometrov pred Trstom preprečilo prihod nemških vojnih ujetnikov s tem, da je zabranilo nekemu železniškemu uslužbencu uporabiti signale in železniške naprave. Resnica je, kot je bil obveščen dopisnik poročevalske službe Združenih narodov v Trstu, da je vlak bil zadržan nekaj časa, to pa zaradi tehnične zapreke pri nekem signalu. Toda to ni bilo v nobeni zvezi s sabotažo. Vlak je prispel v Trst z zamudo. Delo v pristanišču je bilo v polnem teku opoldne.

Zlobne govorice

Druga govorica, katere značaj je mnogo bolj zloben, se je širila danes zjutraj od ust do ust v Trstu. Govorili so, da anglo-ameriške vojaške oblasti vozijo v Trst velike količine bomb in streliva.

Dopisnik poročevalske službe Združenih narodov v Trstu je dobil na uradnem mestu zatrdilo, da lahko zanika takšne vesti. Na tej fantastični vesti, so mu zatrdili, ni niti zrna resnice.

Poziv stavkovnega vodstva, naj se izogiba kakršnega koli nereda, je imel uspeh. Do zdaj ni nobenih vesti o kokršnem koli večjem neredu v Julijski pokrajini.

Dozdaj ni tržaško prebivalstvo, katero je dobilo kruh po sklepu strokovnih zvez, ki vodijo stavko, hudo trpelo zaradi pomanjkanja hrane. Toda jasno je, da bo položaj postajal prej slabši, kot pa da bi se izboljšal.

Nekatera javna dela, ki jih je izvajala Zavezniška vojaška uprava, so bila odložena. Danes so se zopet sestali predstavniki delodajalcev, strokovnih organizacij in častniki Zavezniške vojaške uprave na konferenci, kjer so razpravljali o

TAJINSTVENI "OTOK X„

Boj za arktiške postojanke

Nemško-zavezniško meteorološko tekmo so izvojevali zavezniki

V zaledenelih vodah Arktike se je med leti 1939 in 1944 bil hud boj med Združenimi narodi in Nemci. O njem vemo še danes le malo podrobnosti. Boj je bil trd in hud, ker so bili borci izpostavljeni najneugodnejšim vremenskim prilikam.

Možje, ki so premagali Nemce, so bili Norvežani, Danci, Američani, Kanadci in Eskimi. Norvežani in Danci so bili posebno izurjeni in so tvorili moštvo postojank. Vedno so se borili z naravnimi silami ter večkrat tudi z Nemci. Eskimi so bili vodniki in delavci. Ameriške in kanadske obalne straže, pomorske sile in patruljna letala so imela posredno, a važno nalogo pri operacijah. Prinašala so živila, informacije in oborožene sile, če je bilo treba.

Bojna črta je tekla ob vzhodni obali Grenlanda, na Spitzberge in na tajinstveni «otok X». Zdaj vemo, da je bil «otok X» Jan Mayen, velika gmota ledu in lave v morju med Grenlandom in Spitzbergi.

Za pošiljanje vremenskih poročil v Anglijo in zahodno Evropo sta najboljši točki Island in otok Jan Mayen. Zaradi tega se je bil stalni boj med zavezniki in Nemci za gospodstvo nad «otokom X». Pred vojno je bil v norveški posesti. Norveška je imela na njem majhno opazovalno postajo. Ko je 1940 Nemčija napadla Norveško, so 4 možje, ki so tvarili posadko, ostali odrezani od domovine. Ker so imeli radijsko oddajno postajo, so mesto na Norveško pošiljali poročila v Anglijo.

Majhna ladja, ki so jo poslali kot pomoč, je v poletju 1940 naletela na čer in se potopila. Moštvo se je rešilo in prišlo do štirih vremenoslovcev. Kmalu nato so moštvo evakuirali in radijsko postajo uničili.

Bilo je le nekaj tednov pozneje, ko se je otoku Jan Mayen z ladjo približala skupina nemških meteorologov. Angleški rušilec pa jih je že čakal. Poveljnik je ladjo potopil, moštvo je šlo v ujetništvo.

Marca meseca leta 1941 se je končno posrečilo norveški odpravi na otok izkrcati 12 mož, radijsko postajo, dobavke in orožje. Izhodišče odprav je bil Grenland. Možje so bili izpostavljeni težkim vremenskim neprilikam in čestim sovražnim zračnim napadom. Toda Nemci niso več poizkušali nobenega izkrcanja. Prav kmalu so vremenoslovci pošiljali vremenska poročila (vsake tri ure, ponoči in podnevi), ki so bila za zaveznike neprecenljive važnosti. Sredi julija 1941 je dospelo še več mož in orožja. Jan Mayen je postal močna trdnjava.

Med tem časom so Nemci leta 1940 trikrat poizkušali poslati dobro opremljene odprave vremenoslovcev na Grenland, toda vse poizkuse je preprečila oborožena norveška patruljna ladja. Izguba teh odprav je bila za Nemce težek udarec. Preglavie se jim ni več posrečilo delati do pomladi leta 1943, ko je večja, dobro oborožena nemška skupina napadla na Grenlandu oddelek Dancev in Norvežanov. Patrulja se je v boju umaknila. V naslednjih mesecih pa je vztrajno iskala skrito sovražnikovo postojanko. Končno so jo odkrili na otoku Sanon ob vzhodni obali Grenlanda. Dva ameriška čolna za obalno zaščito sta na otoku izkrcala moštvo, toda medtem so Nemci že uničili vse naprave in zbežali. Skoraj isto se je dogodilo na Spitzbergih. Zrtvovali so vse, da bi obdržali postojanke, toda vztrajnost zaveznikih posadk jim je vsa prizadevanja sproti uničila. Bilo je prevelike važnosti, da bi popustili.

Zato so Nemci namestili na kopnem in na morju avtomatične meteorološke postaje. Pred nedavnim je takšno postajo našel neki irski ribič. Bila je 300 čevljev dolga in zasidrana pod vodno gladino. Jambor s teleskopom, ki je imel vse naprave, je v rednih presledkih po radiu avtomatično oddajal temperaturno stanje, vlago in zračni tlak. Od takšnih postojank je bila končno odvisna nemška meteorološka služba za vremenska poročila iz Arktike.

Združeni narodi pa so imeli nepretrgano verigo postojank od Sibirije preko Spitzbergov, Jan Mayena, Islanda, Grenlanda, Labradorja do Novega Fundlanda in še dalje.

Nova zdravniška naprava

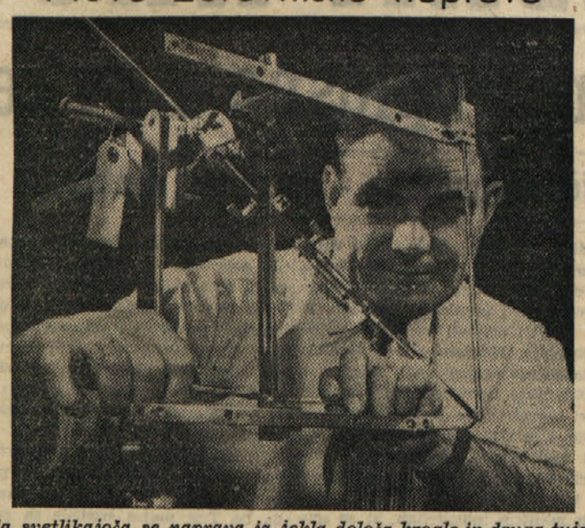

Ta svetlikajoča se naprava iz jekla določa krogle in druga tuja telesa, ki so prodrla v telesa ranjenih ameriških vojakov

„Radijske tuljave" - novo obrambno orožje

Neprodoren zid kot obramba proti sovražnim letalom

Pred leti so se pojavljale vesti o skrivnostnih žarkih, ki ustavljajo letala med poletom v zraku ter jih zaradi motenj v strojih prisilijo, da se spustijo na tla. Dolgo so bile to samo negotove vesti, ki so spadale bolj v kraljestvo bajk. Vendar se je končno pokazalo, da je nekaj resnice na stvari: letalski motorji so se res ustavljali, letala so bila prisiljena pristati ali pa so se razbila pri neprostovoljnem padcu. Toda tej nepriliki so hitro odpomogli, okoli občutljivih delov motorja so postavili zaščitno napravo, ki je prestregla električne valove, ki so motili vžiganje eksplozivnih motorjev. Tako je ta skrivnostna iznajdba postala brez moči in so nanjo hitro pozabili. Vendar so še danes vsa vojaška letala opremljena za vsak primer s takšnimi zaščitnimi napravami.

Ko so vesti o teh skrivnostnih žarkih bile še žive, so prerokovali, da bo prišel čas, ko bodo mesta zaščitena pred letalskimi napadi, katere so predvidevali v dobi med dvema svetovnima vojnama, z zaščitnim elektromagnetskim poljem, skozi katero ne bo moglo predreti nobeno letalo, ker bodo motnje v motorjih preprečile nadaljnje letenje.

Skrivnostna zaščita

Zdaj prihaja iz Združenih držav vest o novem odkritju, ki izgleda prav tako skrivnostno. Ameriško vojno ministrstvo je izdalo poročilo o novem orožju, katero imenuje «radijske tuljave». Ta nova naprava povzroči, da topniški izstrelki eksplodirajo 25 metrov pred ciljem. Pravijo, da je bilo to novo orožje velike važnosti pri zmagi zaveznikih vojska v drugi svetovni vojni. Američani so do zdaj z vso skrbnostjo čuvali to vojno skrivnost. Novo orožje je po poročilih uničilo japonsko letalsko moč, zlasti v dobi napadov s samomorilnimi letali. Prav tako je novo skrivnostno orožje strlo napade nemških letalskih bomb na Anglijo.

Vrhovni poveljnik ameriškega vojnega brodovja, admiral King, je opisal novo orožje kot «veliko znanstveno odkritje, ki je pripomoglo k zmagi Združenih narodov. Novo orožje, katero imenujejo radijska tuljava, je majhen radijski oddajni in sprejemni aparat, ki je pritrjen na konici izstrelka. Majhna elektronska žarnica izžareva elektromagnetske žarke, ki s hitrostjo svetlobe prodirajo proti cilju, kjer se odbijejo in vračajo nazaj, pri čemer jih prestreže sprejemni aparat. Lom elektro-magnetskih žarkov je podoben radarskim žarkom, ki se prav tako odbijajo na vsakem predmetu kot n. pr. vodi, zemlji ali kovinskih delih letala.

Radijski vžigalnik

Ko se izstrelek približa letalu na 25 metrov, sprejemna radijska naprava sproži vžigalo, ki povzroči eksplozijo razstreliva, ki ga izstrelek vsebuje. Učinek te eksplozije je tako močan, da delci izstrelka poškodujejo letalo. Do zdaj so uporabljali izstrelke, ki so bodisi eksplodirali v določeni višini ali pa ob dotiku z letalom. Tako pa je verjetnost zadetka mnogo večja, ker je topničarjem treba paziti samo na smer streljanja, medtem ko je zelo težavno določevanje oddaljenosti cilja sedaj odpadlo; to avtomatično izvrši nova iznajdena «radijska tuljava».

Študije o radijski tuljavi so začeli že avgusta 1940. Pet ameriških tovarn je izdelalo meseca septembra 1942 po 400 radijskih tuljav dnevno, do leta 1944 pa se je proizvodnja dvignila na 40.000 tuljav.

«Radijska tuljava» je imela v pomorski vojni izredne uspehe. Ko so to videli, so tuljavo preoblikovali tudi za boj na suhem. Ameriške in britanske čete so to novo orožje prvič uporabile meseca decembra 1944, ko so zaustavljale nenadno uspešno nemško ofenzivo v Ardenih.

Pri napadih samomorilnih letal na velike edinice zavezniške vojne mornarice v Tihem morju so radijske tuljave uničile mnogo samomorilnih letal. Kadar je takšno japonsko letalo napadalo in hotelo z zaletom v zavezniško vojno ladjo na njej povzročiti nepopravljivo škodo, je zagrinjalo izstrelkov s takšnimi radijskimi tuljavami pokrilo nebo okoli ladje.

Kakor hitro je japonsko letalo prišlo v primerno oddaljenost od kakšnega protiletalskega izstrelka, ki je imel radijsko tuljavo kot vžigalnik, je izstrelek eksplodiral ter so drobci uničili napadajoče letalo. Tako je nastal okoli ladje skoraj neprodoren plašč izstrelkov, ki je ladje ščitil pred zelo nevarnimi japonskimi samomorilnimi letali.

GOSPODARSTVO

Za izkoriščanje petrolejskih virov v Karpatih so izdelali poseben petletni načrt. Po tem načrtu bodo izvrtali nove vrelce, preiskali zemljišče v celem podkarpatsko-ruskem hribovitem terenu. Zgradili bodo veliko električno centralo, nove rečne zapornice in strojne delavnice za potrebo ukrajinske petrolejske industrije. Veliko pažnjo posvečajo gospodarskim in kulturnim potrebam delavstva, za katero bodo uredili delitev hrane, obleke in vseh potrebščin po strogo odmerjenem načrtu racioniranih obrokov. Kulturne potrebe bodo zadovoljevali s prisilnim udeleževanjem na kulturnih mitingih in izletih v bližnje in daljne kraje, katerih se bodo mogli udeležiti samo prvovrstni delavci. Za gradnjo stanovanj pa bodo uporabili 35 milijonov rubljev, iz katere vsote predvidevajo zgraditi tudi bolnišnice in domove.

Načrte o kolektivinciji bolgarskega kmetijstva so opustili v zvezi z bližnjimi volitvami, ker želi vlada dobiti blagohotno podporo kmetskih množic, ki tvorijo veliko večino bolgarskega volivstva. Po končanih volitvah bo bolgarsko ministrstvo za kmetijstvo zopet vzelo načrte o kolektivizaciji v pretres.

Kot del dobav ustanove UNRRA, ki so namenjene Italiji, je prispel v pristanišče Civitavecchia parnik «John Hauthorn», ki je pripeljal iz Združenih držav tovor sladkorja in moke. Blago bo razvažalo po Italiji 100 tovornih avtomobilov, ki bodo razdeljeni v 10 skupin.

Nova električna centrala v Ribinsku je po poročilu moskovskega radija dograjena. Nova centrala je večja od centrale Dnjeprostroj, katero pa so sovjetske čete uničile pri umiku. Ribinsk leži 240 km severno od Moskve. Centralo so zgradili v zvezi z načrtom o rečni plovbi na severnem toku reke Volge. Imenuje se Volgostroj in proizvaja 65.000 KW.

Dobave premoga nevtralnim državam v Evropi je obljubil ameriški ravnatelj za suha goriva Harold Ickes. Dobave se bodo vršile na podlagi svobodnih zaključkov. Izvzete so količine, ki so potrebne za podporo gospodarstva osvobojenih držav, Amerika je dolžna dobavljati premog Franciji, Belgiji, Holandski, Danski, Norveški, Grški in Italiji.

Izvoz znatnih količin blaga je dovolila Velika Britanija. Za izvoz pridejo v postev predvsem kemični in farmacevtski proizvodi. Pod zaporo ostane še vedno izvoz živil.

Velik porast je dosegla v vojnih letih ameriška kemična industrija; po količini je napredovala za 90 odstotkov. Proizvodnjo je vodil in uravnaval Urad za kemično proizvodnjo, ki je v zadnjih štirih letih vodil proizvodnjo kemičnih proizvodov v vrednosti 10 milijard dolarjev. To je uspeh sodelovanja med industrijo in državnimi uradi, ki je mnogo doprinesla zmogljivosti kemične industrije.

Gumijevi nasadi na maleškem polotoku in svinčeni rudniki so skoraj popolnoma uničeni. Gumijeve nasade pokriva plast drevja in tropskega rastlinstva. Nasade za gumo je treba pripraviti 18 mesecev prej, preden jih lahko pričnо izkoriščati. V nekaterih predelih so Japonci zaradi tega, ker so vedeli, da gume ne bodo mogli izvažati, drevesa v nasadih posekali in prostor porabili za pridelovanje topinamburja in sladkega krompirja. Delovanje svinčenh rudnikov so onemogočili maleški gverilci.

Belgijski minister Spaak bo odpotoval v Združene države, kjer bo podrobno razpravljal o vprašanjih, ki so v zvezi z ukinitvijo zakona o zakupu in posoji. Minister je izjavil, da upa na ugodno rešitev vprašanj, posebno še zaradi tega, ker je imela Belgija doslej večje stroške z ameriškimi četami kot pa je bila pomoč, ki jo je Belgija dobila od Združenih držav.

Pomorski promet med Anglijo in Poljsko je spet obnovljen. Poljska ladja «Krakowia», ki ima 15.000 ton, je odplula proti Danski. To je prva poljska ladja, ki je po izbruhu vojne iz Velike Britanije odplula proti Poljski. Njen glavni tovor je hrana, oblačila in sanitetni material, ki ga je poslala UNRRA in druge dobrodelne ustanove.

Francoska vlada je odobrila vrsto finančnih ukrepov za stabilizacijo glavnih življenjskih potrebščin, zlasti mesa, surovega masla in sladkorja.

Sovjetska vlada namerava v okviru svoje nove petletke razširiti tovarno avtomobilov «Gorkij» tako, da bo postala ta tovarna v letu 1950 največja na svetu. Ko bo načrt izveden, bo tovarna dnevno izdelala 1.000 osebnih in tovornih avtomobilov. Zaposlovala bo 180.000 delavcev.

Na Poljskem so v mesecu avgustu nakopali 2.405.000 ton premoga. S tem so dvignili proizvodnjo na 108.4%. Kljub pomanjkanju vagonov so avgusta izvozili 78% premoga proti 67% v mesecu juliju.

Argentinska vlada je izdala zakon, s katerim prepoveduje od 14. septembra dalje izvoz pšenične moke. Zakon so izdali zaradi trenotnega pomanjkanja moke v Argentini.

Frankfurtsko borzo, ki je najstarejša nemška borza, so spet odprli. Borzni posli so se začeli takoj po otvoritvi. Posebno veliko je bilo povpraševanje po delnicah premogovnih družb in delnicah podjetij lužne soli.

Škodo, ki jo je pretrpela Poljska v času nemške okupacije, je ocenila posebna ministrska komisija na 100 milijard predvojnih zlotov.

Ameriški trgovinski minister Henry A. Wallace je izjavil, da bo v prvem letu po vojni v Združenih državah 53 milijonov prostih mest za tiste, ki bodo prišli iz vojne industrije in iz vojske. Nova mirnodobna industrija bo morala zadovoljiti veliko povpraševanje po blagu, katerega med vojno niso izdelovali. Cenijo, da bo treba izdelati 32 milijonovo avtomobilov. Druge zelo važne industrije bodo morale izdelati velike količine hladilnih naprav za gospodinjstvo in industrio, radio aparate in sesalce prahu. Minilo pa bo še mnogo časa, preden bo mogoče zadostiti vsem potrebam stavbne industrije.

Podržavljenje težke industrije je predlagal avstrijski trgovinski minister Edvard Heinle. Predlog je odobrila avstrijska vlada. Po njem bodo podržavili rudnike, petrolejsko industrijo, industrijo železa in jekla, izdelavo električnega materiala, proizvodnjo lokomotiv in vagonov.

Trgovinski in plačilni promet so obnovili med Veliko Britanijo in Grčijo.

Španija je prekoračila določene količine za uvoz opija, kot poroča predsednik osrednjega odbora za opij, ki deluje po določbah ženevske mednarodne konvencije. Že leta ni Španija sporočila potrebnih podatkov o uvozu, zaradi česar pričacujejo, da bodo prihodnje leto prepovedali uvoz opija v Španijo.

Kongres britanskih strokovnih organizacij «Trade Unions» v Blackpoolu je sklenil predlagati vladi uvedbo 40 urnega delovnega tedna, ki naj ga izvedejo postopoma v britanski industriji.

Rečno pristanišče v Bremenu so odprli za zasebni promet.

Ustanovitev vladnega odbora za nadzorstvo proizvodnje naravnega in umetnega kavčuka je napovedal John W. Snyder, ravnatelj urada za preosnovo vojnega gospodarstva v mirnodobno. Odbor bo imel nalogo nadzorovati ves razvoj, vse načrte in državne podpore za proizvodnjo navadnega in umetnega kavčuka, ker lahko zdaj v nekaj letih pričakujemo velike presežke v proizvodnji kavčuka.

Newyorški nadškof na osvobojenem ozemlju

Mons. Francis Spellman, newyorški nadškof in katoliški vojaški vikar amerikih sil, je prišel na obisk na tihomorsko bojišče.

ZANIMIVOSTI

Po poročilu lista «Neue Zeit», ki izhaja zdaj v Berlinu, je bilo pod nacistično vlado uničenih v Berlinu izmed 160 protestantskih cerkva 62 in izmed 109 katoliških 23. Vse sinagoge so nacisti požgali leta 1936. Zdaj bodo zopet obnavljali zaprte in oropane cerkve.

⁂

Vsem je še v spominu atentat na Hitlerja, katerega so izvedli častniki nemške vojske dne 25. julija 1944, da bi se odkrižali človeka, ki je po njihovem mnenju vodil Nemčijo v pogubo. Na to so se odločili pod vtisom uspelega zavezniškega izkrcanja na zahodni obali ter velikih neuspehov na vzhodnem bojišču. Želeli so rešiti, kar se je pač dalo rešiti. Atentat se ni posrečil, Hitler je ušel smrti, zato pa je smrt dohitela večino atentatorjev. Ko so zdaj zavezniki zasedli Nemčijo, so dobili v roke tudi 65.000 metrov dolg film, ki kaže razpravo proti atentatorjem. Pred dnevi so film predvajali zelo ozkemu krogu gledalcev v Berlinu. Prvotno je bil film tako dolg, da je predvajanje trajalo 9 ur. Film kaže razpravo, pri kateri so obsodili na smrt enega feldmaršala, štiri generale in tri druge častnike nemške vojske, katere so dve uri po razpravi obesili. Film so snemali za stolom predsednika ljudskega sodišča v sodni dvorani vrhovnega sodišča v Berlinu meseca avgusta 1944. Razprava proti drugim osmim obtožencem je bila pri drugem zasedanju sodnega zbora. Nemško propagandno ministrstvo je skrajšalo film na 1.000 metrov v upanju, da ga bodo mogli predvajati po nemški zmagi. Med obtoženci je bil feldmaršal Erwin von Witzleben, generali Hoeppner, Stieff, von Hass, Bernardis von Hagen, kapetan Karl Klausing, grof York von Wartenburg in grof Wolf Heinrich Helldorf. Film prikazuje surovo obnašanje predsednika ljudskega sodišča Frieslerja, ki med drugim kriči na obtoženega Ulricha von Hussela, bivšega poslanika v Italiji: «Kakšna žival ste Vi? Niste osel, ker v tem primeru bi bilo to enostavno vprašanje inteligence. Vi ste svinja, ker gre za vprašanje značaja.» V filmu gledalci vidijo, kako se feldmaršal von Witzleben zaničevalno posmehuje sodnemu dvoru, ko mu jemljejo vojaške znake. Slišijo tudi grofa Helldorfa, ko pravi suhoparno: «Enkrat se pa bomo le morali iznebiti Hitlerja». Res so se ga iznebili, samo da nekoliko prekasno, kot do zdaj že skoraj vsi narodi svojih diktatorjev, pa naj so se imenovali duceji, führerji ali narodni vodje.

⁂

Znani graditelj zrakoplovov, grof Hugo Eckener, je opustil svoj poklic, ki z ozirom na nemški poraz in zasedbo Nemčije ne kaže nobenih izgledov na uspešno udejstvovanje. Posvetil se je novinarskemu poklicu. Pravkar prihaja vest, da so mu v francoskem zasedbenem področju Nemčije dali dovoljenje za izdajanje dnevnika.

⁂

Ko je končala vojna, prihajajo na dan tudi mnoge vojne skrivnosti. Pravkar je izdal angleški admiral sir Bruce Fraser, vrhovni poveljnik angleškega brodovja na Tihem oceanu, da sta se dva tedna pred sklepom premirja z Japonsko dve angleški žepni podmornici vtihotapili v vojno pristanišče v Singapuru. Posadka, ki je štela v vsaki podmornici samo po dva moža, je potopila neko majhno križarko, prerezala kabel, ki je vezal Singapur z Hongkongom, kar je zvečalo smedo na Japonskem v trenutku predaje. Ob isti priliki je admiral izjavil, da so se tri takšne žepne podmornice udeležile tudi akcij proti nemški križarki «Tirpitz», ko je stala v nekem norveškem fjordu. Približale so se ji tako blizu, da so postavile pod njo razstrelivo in ga zažgale. Žepne podmornice so premajhne, da bi mogle uporabiti torpeda.

⁂

Škoda, ki jo je v noči od sobote na nedeljo povzročil orkan na Floridi, cenijo na 50 milijonov dolarjev.

Glavni urednik:
PRIMOŽ B. BRDNIK
Izdaja A. I. S.

ZDRAVSTVO

Možnost uporabe atomske energije za preučevanje in zdravljenje novotvorb, katere navadno imenujemo rak, bodo preučevali na novo ustanovljenem zavodu za praktično primeno atomske energije. Omenjeni zavod je del univerze v Chicagu, ki si je pridobil velike zasluge pri raziskovanju atomske energije in iznajdbi atomske bombe.

Rektor medicinske fakultete prof. dr. Reugen G. Gustavson je dejal: «Znanost pozna okoli 200 kemičnih kombinacij, ki povzročajo raka. Če predpostavljamo, da so v teh kombinacijah normalni atomi pomešani z radioaktivnimi atomi iste vrste, bo mogoče zasledovati te kombinacije in jih preizkušati na živalskih telesih. Tako bomo ugotoviti, ali ti radioaktivni elementi povzročajo novotvorbe, katere splošno imenujemo rak».

⁂

Generalni major T. Kirk, vodja sanitetske službe ameriške vojske je izjavil, da je zdravniška znanost odkrila novo zdravilo «Streptomicil», ki je dragocenejše od penicilina».

«Streptomicil» so odkrili v majhnih količinah na neki plesnobi, ki počasi raste in se iz nje pridobiva. Novo zdravilo bo učinkovitejše od penicilina, ki so ga pred kratkim odkrli. Zaenkrat pa je še v pričetnem razvoju. «Streptomicil» bodo uporabijali tudi pri zdravljenju spolnih bolezni.

Astrološke napovedi za Hitlerja

Dopisnik agencije «Reuter» piše o čudovitih odkritjih moža, ki je bral Hitlerjeve misli.

To je britanski stotnik Louis de Wohl, ki je bil pred svojim vstopom v posebni urad psihološke vojne svetovno znan med glavnimi astrologi sveta. De Wohl je odkril, da slaven «napadalni načrt», ni bil nič drugega, kot nasveti, ki jih je Hitlerju dal neki švicarski zvezdoslovec. Ernest Krafft, ki je bil dolga leta Hitlerjev svetovalec, dokler ni 1944 umrl v taborišču Buchenwaldu. Hitler je v Krafftu slepo zaupal in če bi bilo mogoče izvedeti, kaj mu je Krafft dejal, bi britanske oblasti izvedele, kjer in kdaj naj bi bil pripravljen napad. Krafftovi nasveti so izvirali iz astroloških osnov in jih je zato de Wohl kot zvezdoslovec lahko o svojih.

De Wohl je izjavil, da je odkril strašne stvari, ki so se izkazale za popolnoma točne in med njimi tudi boje v Afriki in od njih vsa vidnejša obdobja, od Rommelove ofenzive v Egiptu do Montgomeryjeve pri Al Alameinu, ki je vodila do uničenja afriških oddelkov. Vse to je predvideval skoraj popolnoma točno, kot se je zgodilo.

Cross-country v Angliji

Angleško cross-country prvenstvo bo 9. marca 1946. v Leamingtonu na razdaljo 10 milj. Istočasno bo tudi mladinsko cross-country prvenstvo.

Amerika gradi nove lokomotive

Prva lokomotiva iz skupine 25 novih mogočnih strojev, ki jih je zgradila pensilvanska železniška družba.

SPORT

Odlikovanje Joe Louisa

Predvčerajšnjim so v New Yorku slovesno izročili odlikovanje Legije narednika Jose Louisu, svetovnemu prvaku za težko kategorijo v boksu. To odlikovanje je prejel za zasluge, ker je s svojimi pogostimi nastopi zabaval okoli 2 miljona vojakov.

Novi ženski svetovni rekord

V nedeljo je Francozinja Claier Bressoles postavila novi svetovni rekord v teku na 400 metrov in v času 61:9 sekund. S tem časom je prevzela svetovno prvenstvo Švedinji Ani Larsenovi, ki je imela na isti progi čas 61:9½ sekund.

Nov svetovni rekord z brzim čolnom

Te dni je na jezeru Siljam pri Stockholmu Gunnar Faleij postavil nov svetovni rekord na 1000 metrov z brzim čolnom. Dosegel je povprečno brzino 53.69 vozlov (86.387 km na uro). Faleij je s tem potolkel rekord, ki ga je leta 1938. postavil Gar Wood s 51.20 vozlov. Priznanje rekorda Švedska ne more uradno zahtevati, dokler ga ne bo potrdilo mednarodno jadralno združenje.

Revizija pravil za cricket

Ena najpriljubljenejših iger v Angliji je cricket, ki ga pri nas komaj poznamo. Cricket je igra, ki jo igramo s kroglami in kladveci skozi mala vratca zasajena v zemljo.

V Angliji so se v zadnjem času odločili, da spremenijo pravila za to narodno igro. Eden izmed vodilnih angleških klubov «Marylebone club» je v zadnjih osmih mesecih izdalal osnutek novih pravil, ki jih je zdaj poslal v preučevanje pomembnejšim sportnim organizacijam v Avstraliji, Južni Afriki, Novem Zelandu, Zapadni Indiji in Indiji.

Sportne tekme na olimpijskem stadionu

Na olimpijskem stadionu v Berlinu so bile v nedeljo prve medzavezniške sportne tekme, in sicer med ameriškimi, angleškimi in francoskimi sportniki, ki se nahajajo na zasedenih področjih Nemčije. Ameriški atleti so zmagali v «majhni olimpijadi» s 94 točkami proti 43 točkam, ki so jih dobili Angleži in 25 točkam, ki so jih dosegli Francozi.

Sovjetski tekmovalci se niso udeležili te sportne manifestacije, ki ji je prisostvovalo okoli 12.000 vojakov. S tribune, kjer je leta 1936. prisostvoval olimpijskim igram Hitler, so včeraj filmali tekme operaterji zavezniških sil.

KARLO ROSNER 1.

RDEČE ROŽE

I.

John Price je bil sin kmečkih staršev. Vsa Priceova družina je srečno živela v nekem mestecu. Oče je bil farmar, ki je obdeloval lastno zemljo; z zaslužkom je preživljal sebe in družino in pri majhni štedljivosti je lahko dajal v banko mesečno skromno vsotico. Imel je hčerko Margaret, 18-letno dekle, ki je končala šole ter pomagala materi pri gospodinjstvu, včasih pa tudi 16-letnemu bratcu Johnu pri učenju.

John je bil bister fant, pošten in vreden posestva, ki ga je imel podedovati po očetu. Tudi v šoli je prav dobro izdeloval; sicer ni bil odličnjak, vendar vesten in marljiv učenec.

Zgodilo pa se je, da je šola, kamor je zahajal John Price dobila novega profesorja. Ime mu je bilo Piper in je poučeval francoščino. Začetkom sta se Piper in John prav dobro razumela, toda pozneje se mu je John zameril. Nihce ni prav za prav vedel, kako je do tega prišlo.

Šola je priredila veselico. Prišli so dijaki, njihovi sorodniki in znanci in končno tudi šolski nastavljenci. John Price je prišel s sestro. Margaret je vzbujala splošno pozornost s svojo novo, svetlo rožnato obleko in skrbno počesanimi dolgimi plavnimi lasmi. Gospod Piper jo je prosil za ples. Na to sta plesala še drugič in tretjič. John je videl, kako se njegov novi francoski profesor zanima za sestro. Kaj je še razen tega nastalo med njima na šolski veselici, John ni vedel.

V šoli pa profesor Piper ni bil več tako prijazen z Johnom kot običajno. Dajal mu je čelo nezadostne rede.

Ob neki priliki ga je John med odmorom dohitel na šolskem hodniku in med njima se je razvil sledeč pogovor:

— Gospod profesor, oprostite, če vas motim, toda ali bi mi lahko povedali, zakaj ste nasproti meni drugačni kot ste bili začetkom, ko ste prišli v naš razred?

Piper ga je pogledal malo po strani ter mu odgovoril:

— Ne učiš se več tako dobro kakor v začetku ter tudi manj znaš. Ali te mogoče doma kdo poučuje?

— Sestra. Skupaj preštudirava nalogo in ona mi pomaga. Tako delava že dve leti.

— A tako. Tvoja sestra — Margaret, če se ne motim je njeno ime!

— Da, gospod profesor!

— Mogoče bi bilo dobro, če bi tvoja sestra prišla k meni v šolo. Pogovorila bi se lahko o tebi.

— Povedal ji bom, gospod profesor! — je ponižno odgovoril John in še enkrat prosil profesorja odpuščanja, da ga je motil.

Prihodnji dan je John z napetostjo čakal Margareto, da bi izvedel, kaj je dejal profesor Piper.

— Kaj ti je rekel? Kako je bilo? Zakaj dobivam slabe ocene? — jo je obsipal z vprašanji, ko jo je videl prihajati skozi vrtna vrata.

— Čakaj vendar, da si odložim plašč! — je nejevoljno odgovorila Margareta.

Radovedno ji je sledil v predsobo, od tam v njeno sobo in končno v jedilnico.

— Kaj ti je rekel? — jo je še enkrat vprašal.

Samo pomilovalno ga je potrepljala po ramenu in dejala:

— Premlad si še, John, da bi to razumel!

Nobeno vpraševanje mu ni več pomagalo. Zadovoljiti se je moral s tem odgovorom.

Toda pozno zvečer, ko ni mogel zaspati, je prisluškoval pred Margaretino sobo. Pogovarjala se je z mamo. Slišal je, kako je sestra pripovedovala, kako jo je mati vpraševala in spet Margaretine odgovore. Nato je jasno razločil, da mati ihti.

Tudi Johnu so polzele solze po licih. Bil je mlad, ni še končal šole, toda vendar je prav dobro razumel, zakaj gre.

II.

Ko je prihodnji dan zjutraj šla Margareta kot običajno buditi brata, je našla posteljo prazno, na njej pa pismo. S tresočimi rokami ga je odprla in čitala:

Dragi starši, draga sestra!

Prosim Vas, ne bodite hudi, ker sem zbežal od doma. Ne iščite me. Zakaj ko boste čitali to pismo, bom že daleč od Vas. Odločil sem se, da grem v svet ter da si bom sam zaslužil svoj kruh. Draga Margaret, ne vprašaj, zakaj sem to storil. Tako rad Te imam in tudi Vas, dragi starši, ljubim in Vas ne bom nikoli pozabil.

Vaš hvaležni sin John.

Ko je družina Price čitala pismo svojega sina, se je John že vozil v tretjem razredu osebnega vlaka. Vlak je drvel proti New Yorku. Šestnajst letni fant je sedel v oddelku, stisnjen v kot s culico poleg sebe. Glodal je črn kruh in solze so mu tekle po licih. Vlak je monotono ropotal. John Price se je z bridkostjo zavedal, da je zdaj popolnoma sam na svetu, prepuščen samemu sebi in usodi.

III.

Proti večeru je vlak prispel v New York.

John še nikdar v svojem življenju ni videl toliko ljudi. S culico v roki je stopal po stopnicah podzemeljskega kolodvora.

Obstal je pred cesto. Avtomobili, avtomobili, tisoč avtomobilov je drvelo mimo njega. V žepu je stiskal poldrug dolar — vse premoženje, ki ga je imel. Spet avtomobili in koliko ljudi. Gledal jih je ter si mislil kako jim je dobro, ko imajo dom, družino in zaslužek. Vsi so hiteli — to je res. Toda vedeli so, kam hitijo, kam morajo iti, kakšno delo jih čaka. Kako so srečni.

Končno so avtomobili prenehali švigati — cesta je bila prosta in John je šel na drugo stran.

Ustavil se je pred buffetom. Izložbe so bile okusno založene s vsemi mogočimi jestvinami: pečenke, šunke, klobase, pastete, položene na srebrnih krožnikih. John je porinil vrata in odločno vstopil.

Sedel se je na visok stolček pred dolgo mizo in čakal. Na steni pod uro je visel cenik. Izračunal je, kaj sme vse pojesti, da ne bi potrosil preveč denarja.

Skoraj na to je jedel sendvič poleg tega pa še svoj črn kruh, ki mu še vedno ni zmanjkal. Nato je naročil še čaj.

— Gospod natakar! — je boječe klical.

— Takoj gospod! — je zaklical debel možakar in prihitel.

— Prvič v New Yorku? Lepo mesto, kaj? Vam ugaja? — ga je prijazno vprašal.

John se je ojunačil in ga vprašal, če ve za kakšno službo.

— Službo! Oh, fant, mlad si še in prvič v tem mestu. Ali ne veš, da je tisoče takšnih kot ti, ki iščejo službo?

— In jih ne dobijo?

— O že, že! Toda iskati je treba, čakati, čakati in potrpeti — da, to je glavno!

(Nadaljevanje prihodnji)

V "Centru za obvestila„ Piazza della Borsa št. 8 dobite te publikacije v slovenščini:

S. V. Benét: «Amerika», cena 10 lir. (Kratka in zanimivo pisana zgodovina Združenih ameriških držav).

«Ameriške znanstvene zanimivosti», cena 10 lir. (Poljudno pisan pregled najnovejših odkritij na zdravniškem, kmetijskem, tehničnem in drugih področjih v Ameriki).

«1939-1944», cena 5 lir. (Pregled vojnih dogodkov v teh letih, s številnimi slikami).